

Industriemonitor

oktober 1999

Centraal Bureau voor de Statistiek

Divisie Landbouw, Nijverheid en Milieu
Sector Industrie, Sector Conjunctuur en Technologie

Voorburg/Heerlen, 1999

Verklaring der tekens

.	= gegevens ontbreken
*	= voorlopig cijfer
x	= geheim
-	= nihil
-	= (indien voorkomend tussen twee getallen) tot en met
0 (00)	= het getal is minder dan de helft van de gekozen eenheid
niets (blank)	= een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
1997-1998	= 1997 tot en met 1998
1997/1998	= het gemiddelde over de jaren 1997 tot en met 1998
1997/'98	= oogstjaar boekjaar schooljaar enz. beginnend in 1997 en eindigend in 1998
1987/'88-1997/'98	= boekjaar enz. 1987/'88 tot en met 1997/'98

In geval van afronding kan het voorkomen dat de totalen niet geheel overeenstemmen met de som der opgetelde getallen. Verbeterde cijfers in staten en tabellen zijn niet als zodanig gekenmerkt.

Explanation of symbols

.	= data not available
*	= provisional figure
x	= publication prohibited (confidential figure)
-	= nil
-	= (between two figures) inclusive
0 (00)	= less than half of unit employed
a blank	= category not applicable
1997-1998	= 1997 to 1998 inclusive
1997/1998	= average for the years 1997 up to and including 1998
1997/'98	= crop year financial year school year etc. beginning in 1997 and terminating in 1998
1987/'88-1997/'98	= book year etc. 1987/'88 up to and including 1997/'98

Detailed items in tables do not necessarily add to totals because of rounding. Revised figures are not marked as such.

© Centraal Bureau voor de Statistiek, Voorburg/Heerlen 1999
Bronvermelding is verplicht.
Verveelvoudiging voor eigen gebruik of intern gebruik is toegestaan

Bestelinformatie

Wilt u steeds als eerste op de hoogte zijn van alle actuele ontwikkelingen over de industrie, neem dan contact op met de Sector Marketing en Verkoop, Heerlen. Telefoon: 045 - 570 7070, fax: 045 - 570 6268, e-mail: verkoop@cbs.nl.

Abonnement: Prijs: f 190,- per jaar (12 nummers)
Losse nummers f26,-
Prijzen excl. administratie- en verzendkosten

Kengetal: K-2/1999
ISSN 1384 - 6965

Centraal Bureau voor de Statistiek

Voorburg

Bezoekadres

Prinses Beatrixlaan 428
Voorburg

Postadres

Postbus 4000
2270 JM Voorburg

Telefoon: 070 - 337 38 00

Fax: 070 - 387 74 29

Heerlen

Bezoekadres

Kloosterweg 1
Heerlen

Postadres

Postbus 4481
6401 CZ Heerlen

Telefoon: 045 - 570 60 00

Fax: 045 - 572 74 40

Internet

<http://www.cbs.nl>

Inhoud

- *Artikel*
Het belang van onderzoek en innovatie voor
bedrijfsresultaten 5

- *Industrie totaal*
Nederland en de industrie 11

- *Industrie per branche*
Voedings- en genotmiddelenindustrie 15
Textiel-, kleding- en lederindustrie 19
Papier- en grafische industrie 23
Aardolie-, chemische, rubber- en kunststofindustrie 27
Metaal-, elektrotechnische en transportmiddelenindustrie 31
Hout-, bouwmaterialen- en overige industrie 35

- *Gepubliceerde artikelen* 38

- *Gepubliceerde producttabellen* 39

- *Andere CBS-publicaties* 40

- *Informatieservice* 41

- *Alfabetische begrippenlijst* 42

Het belang van onderzoek en innovatie voor bedrijfsresultaten

Luuk Klomp en George van Leeuwen¹

De rol van kennis als productiefactor wordt voor Westerse economieën steeds belangrijker. Investeren in kennis, met name het verrichten van onderzoek (R&D), zijn de laatste jaren in het Nederlandse bedrijfsleven fors toegenomen. De positie van Nederland op het gebied van onderzoek is dan ook verbeterd ten opzichte van de andere landen in de EU en de OESO. Het doen van onderzoek is zeker voor bedrijven geen doel op zich maar moet leiden tot innovaties, ofwel het op de markt brengen van nieuwe producten dan wel het vernieuwen van het productieproces. Voorzichtig mag worden geconcludeerd dat innoveren lonend is. Uit de Innovatie-enquête van het CBS blijkt immers dat de groei in (vooral) de omzet en werkgelegenheid hoger is voor innoverende bedrijven dan voor hun niet-innoverende collega's.

Innovatie als motor van economische groei

Meer en meer wordt ingezien dat kennis een belangrijke productiefactor is. Dit blijkt onder meer uit een recente stroom van literatuur door wetenschappers en beleidsmakers op het gebied van de kenniseconomie en een belangrijk onderdeel daarvan: het innovatieproces (bijvoorbeeld OESO, 1998 en 1999, Ministerie van Economische Zaken, 1999, Acs, Carlsson en Karlsson (red.), 1999 en Audretsch en Thurik (red.), 1999). Recent is de belangstelling voor het innovatieproces verschoven van de inputfase (R&D ofwel onderzoek) naar de outputfase (gerealiseerde innovaties). Bovendien is er ook steeds meer aandacht voor de verbanden tussen de drie fasen van het innovatieproces: input, throughput en output. De rol van innovatie als een drijvende kracht voor de macro-economische groei op lange termijn is bijna vanzelfsprekend geworden. Daarnaast wordt aangenomen dat innovatie de concurrentie tussen bedrijven stimuleert. Audretsch en Thurik beweren dat investeren in de kenniseconomie hoogwaardige werkgelegenheid kan opleveren. Daarom geloven zij dat beleidsmakers de moeilijke keuze tussen meer werkgelegenheid en hogere lonen kunnen vermijden door economische activiteit te verschuiven van traditionele bedrijfstakken waarin niet of nauwelijks gebruik wordt gemaakt van moderne, geavanceerde technologie naar nieuwe opkomende kennisintensieve bedrijfstakken. De idee hierachter is dat in kennisintensieve bedrijven hoogwaardige arbeid nodig is. Deze arbeid wordt – mede door de schaarste ervan – hoog beloond. De kennis die hoogopgeleiden in zo'n technologisch geavanceerde omgeving verder verwerven en ontwikkelen, zit als het ware in hun hoofden opgeslagen en is daarmee, in tegenstelling tot informatie, niet eenvoudig over te brengen naar een andere locatie. Daardoor hoeven Westerse landen er niet zo zeer beducht voor te zijn dat deze werkgelegenheid afbrokkelt en wordt overgebracht naar zogenoemde lage lonen landen. Investeren in kennisintensieve bedrijfstakken opent de mogelijkheid om de werkgelegenheid te stimuleren en tevens het loonniveau op peil te houden of zelfs te verhogen. Deze gedachte lijkt ook door te klinken in recente beleidsnota's van de Nederlandse regering (Ministerie van Economische Zaken, 1999 en Ministerie van OCenW, 1999).

Het doel van dit artikel is tweeledig². Eerst beschrijven we de huidige stand van de kenniseconomie voor Nederland op basis van het concept van innovatiesystemen. Beschrijvende informatie over het Nederlandse innovatiesysteem is buitengewoon relevant vanwege de belangrijke rol die innovatie speelt in de ontwikkeling van de economische groei. Ten tweede onderzoeken we of bedrijven die actiever zijn in het innovatieproces economisch ook beter presteren. Nieuw is dat we innovatie en bedrijfsresultaat in een zogenoemd simultaan model analyseren. Dat is een model waarin we meerdere vergelijkingen tegelijk schatten. Bij de bespreking van de resultaten wordt een nadere uitleg gegeven (Simultaan model zie pagina 8). Onze aanpak verschilt van de traditionele benadering waarin één fase van het innovatieproces, bijvoorbeeld R&D-uitgaven of gerealiseerde innovaties, geïsoleerd in relatie wordt gebracht met het bedrijfsresultaat. Wij analyseren nu de drie fasen van het innovatieproces tegelijk, inclusief de terugkoppelingsmechanismen tussen de fasen. In het model confronteren we tenslotte het innovatieproces met de economische prestatie in termen van omzetgroei en werkgelegenheidstoename.

Vooral bedrijven doen meer onderzoek en versterken de Nederlandse positie

We gebruiken het tweede Innovatie-onderzoek (CIS-2: Community Innovation Survey, zie pagina 9) om het Nederlandse innovatiesysteem te beschrijven. Een sterk punt van de dataverzameling in CIS-2 is dat alle drie de fasen van het innovatieproces zijn meegenomen: input (intramurale R&D-uitgaven – dat zijn R&D-uitgaven met eigen personeel die binnen het bedrijf plaatshebben - en innovatie-uitgaven), throughput (extramurale R&D-uitgaven – dat zijn uitgaven aan uitbesteed onderzoek - en innovatie-samenwerking) en output (gerealiseerde innovaties en omzet van nieuwe producten).

R&D-uitgaven, de belangrijkste inputmaatstaf in het innovatieproces, zijn in de negentiger jaren substantieel gestegen. Voor bedrijven, universiteiten en onderzoeksinstituten samen bedraagt de toename bijna een kwart in de periode 1990-1996. In recente jaren is de expansie van R&D bij bedrijven zelfs nog sterker: meer dan 30% in de periode

Figuur 1. R&D-uitgaven door bedrijven als percentage van het BBP, 1990-1997

1992-1996. Ongeveer 53% van de totale R&D-uitgaven in 1996, 14 mld gld, komt voor rekening van bedrijven. Uit voorlopige cijfers voor 1997 blijkt bovendien dat de toename van R&D-uitgaven bij bedrijven zich sterk voortzet: de stijging is 11 procent ten opzichte van 1996.

Hoewel de intramurale R&D-uitgaven van bedrijven recent vrij snel zijn gestegen, is de R&D-inspanning van bedrijven vergeleken met andere landen minder sterk dan de positie die Nederland inneemt bij het onderzoek in de publieke sector: researchinstellingen en universiteiten. In de publieke sector loopt Nederland wat betreft de onderzoeksuitgaven duidelijk voor ten opzichte van het EU- en het OESO-gemiddelde; dat is voor de private sector – het bedrijfsleven dus – bepaald niet het geval. De R&D-uitgaven van bedrijven bedragen in Nederland 1,10% van het Bruto Binnenlands Product (BBP) in 1996, tegenover 1,15% voor de EU en 1,48% voor de OESO. We concluderen hieruit dat de R&D-uitgaven door bedrijven in Nederland dicht bij het Europese gemiddelde liggen. Hetzelfde geldt voor een andere inputmaatstaf: innovatie-uitgaven bestaande uit onder meer investeringen in machines en installaties (gericht op vernieuwing), en intra- en extramurale R&D. Uit de voorlopige cijfers voor

1997 blijkt dat de uitgaven aan onderzoek door het Nederlandse bedrijfsleven zich voor het eerst in de jaren negentig op het EU-gemiddelde bevinden.

De sterke positie van de publieke sector in het onderzoek zorgt ervoor dat voor Nederland als geheel (de publieke en de private sector tezamen) de totale R&D-uitgaven in internationaal perspectief redelijk 'schoor'. In Nederland bedragen de totale R&D-uitgaven 2,09% van het BBP in 1996, voor de EU 1,84% en voor de OESO 2,18%. Nederland loopt dus duidelijk voor ten opzichte van het EU-gemiddelde en blijft slechts weinig achter bij de OESO-landen.

Nederlandse bedrijven innoveren even vaak als hun collega's in andere EU-landen

De opleving van de R&D-uitgaven in het bedrijfsleven blijkt invloed te hebben op de output van het innovatieproces. Het percentage bedrijven (met 10 of meer werknemers) dat innovatieve activiteiten ontplooit was 37% in de periode 1994-1996. Vooral in de industrie is het aandeel innovatieve bedrijven substantieel gestegen vergeleken met de periode 1990-1992, namelijk van 45% naar 59%.

Tabel 1 Percentages van innoverende ondernemingen per land 1), 1994-1996

Land	Industrie		Diensten 2)	
	Totaal	Rang	Totaal	Rang
EU gemiddelde (Eurostat) 3)	53		41	
Nederland	62	(4)	36	(6)
België	27	(12)	13	(11)
Duitsland	69	(2)	46	(4)
Frankrijk	43	(8)	31	(8)
Groot-Brittannië	59	(5)	40	(5)
Luxemburg	42	(9)	48	(3)
Ierland	73	(1)	58	(1)
Oostenrijk	67	(3)	55	(2)
Zweden	54	(6)	32	(7)
Noorwegen	48	(7)	22	(10)
Finland	36	(10)	24	(9)
Spanje	29	(11)	ontbreekt	-
EU gemiddelde (ongewogen) 3)	51		37	

Bron: Eurostat, 1999, bewerking CBS.

1) Voor het begrip innovatief verwijzen we naar de box 'cis 2'?

2) De dienstensector wordt door Eurostat beperkt waargenomen. SBI: 51 'Groothandel'; 60-62 en 64.2 'Transport en telecommunicatie'; 65-67 'Financiële instellingen'; 72 en 74.2 'Computerservice- en ingenieursbureaus'.

3) Het EU gemiddelde wordt door Eurostat berekend nadat er een nieuwe populatie van bedrijven is gedefinieerd die bestaat uit alle bedrijven in alle landen van de EU. Een consequentie is dat de cijfers voor de EU worden gewogen met de omvang van de landen. Wij presenteren ook ongewogen cijfers, waarin de bijdrage van ieder land even groot is.

Voor de dienstensector en de overige bedrijven zijn de verschillen tussen de beide perioden verwaarloosbaar klein.

Het aandeel van de bedrijven dat innoveert is in Nederland ongeveer gelijk aan het Europees gemiddelde. In de industrie presteert Nederland boven het gemiddelde (62% versus 54% voor de EU), voor de diensten blijft Nederland wat achter (36% versus 41%)³.

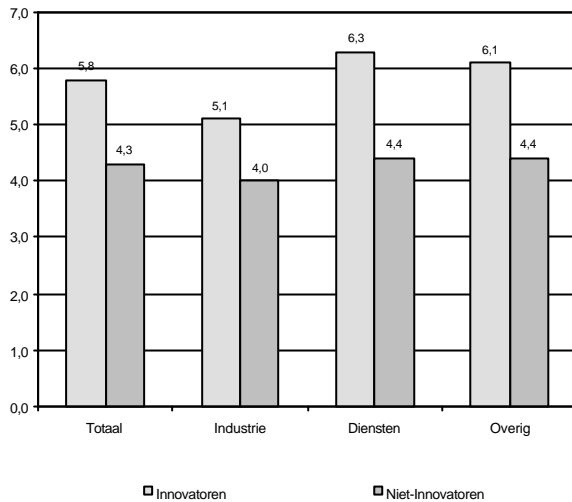
Loont innoveren?

Voor het beantwoorden van de vraag of innoveren loont, hebben we de CIS-2 dataset gekoppeld aan de gegevens van de Productiestatistiek⁴. Aldus kan op bedrijfsniveau het verband tussen innovatieve activiteiten en economische prestaties worden gelegd. Een snelle analyse van de data toont aan dat innovatieve bedrijven beter presteren dan hun niet-innovatieve collega's; de verschillen in omzetgroei zijn overigens duidelijker dan de verschillen in

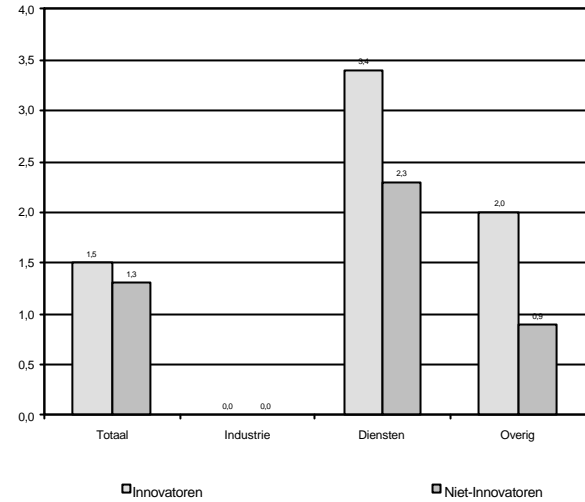
werkgelegenheidsgroei. Bovendien blijkt uit de figuren 2a en 2b dat er verschillen zijn tussen sectoren⁵. Opvallend is dat de verschillen in de groei tussen innovatoren en niet-innovatoren in de industrie veel minder duidelijk zijn dan in de dienstensector. Een interessante vraag is wat die uitkomst voor de industrie betekent. Op het eerste gezicht lijkt innoveren er nauwelijks toe te doen. Het duurt echter vaak enkele jaren voordat de effecten van (permanente) vernieuwing duidelijk zichtbaar wordt. Dat heeft te maken met het feit dat het vaak nogal wat tijd neemt voordat onderzoek leidt tot een nieuw product of productieproces. Vervolgens duurt het dan nog weer enige tijd voordat de kinderziekten uit het nieuwe proces zijn verholpen en duurt het ook enkele jaren voordat de nieuwe producten hun weg op de markt volledig hebben gevonden. Of de verschillen tussen innovatoren en niet-innovatoren op de lange termijn groter worden, kan pas over enkele jaren worden vastgesteld als er nieuwe gegevens beschikbaar zijn.

Figuur 2. Groei van omzet en werkgelegenheid: innoverende versus niet-innoverende bedrijven

2a: Ontwikkeling omzet, 1996 t.o.v. 1994

2b: Ontwikkeling werkgelegenheid, 1996 t.o.v. 1994

Een gevaar bij het interpreteren van eenvoudige figuren als 2a en 2b is, dat het beeld dat daaruit naar voren komt beïnvloed kan zijn door zogenaamde interveniërende variabelen. Dat wil zeggen dat er achterliggende factoren – bijvoorbeeld de bedrijfsgrootte - kunnen zijn die de samenhang tussen groei en innovatieve activiteiten verstoren. Concreet toegepast op de figuren 2a en 2b zou het zo kunnen zijn dat de hogere groei voor innoverende bedrijven ten opzichte van de niet-innoverende collega's wordt beïnvloed door het gegeven dat grotere bedrijven vaker innoveren en ook gemiddeld een snellere groei doormaken. Een bekende methode om het probleem van interveniërende variabelen te omzeilen is het tegelijk beschouwen van meerdere factoren. Deze methode wordt toegepast in het door ons gebruikte simultane model.

In het model zijn verbanden tussen de input-, throughput- en outputfase van het innovatieproces

alsmede de verbanden tussen het innovatieproces en de economische activiteit opgenomen. Een belangrijke conclusie uit de econometrische analyse is dat het beeld uit de figuren 2a en 2b wordt bevestigd. Innoverende bedrijven groeien sneller dan niet-innoverende bedrijven, althans waar het de omzet betreft. Voor de werkgelegenheid bleek wederom dat er nauwelijks verschillen zijn tussen de twee onderscheiden groepen. Daarmee concluderen we voorzichtig dat innoveren loont. Tot slot noemen we enkele andere resultaten van het model. Innovatie-input heeft maar een bescheiden effect op innovatie-output. Toch laten bedrijven die op permanente basis onderzoeksinspanningen verrichten een significant hogere innovatie-output zien dan hun collega's. Voorts stimuleert ook samenwerking daarin de innovatie-output. De beschikbaarheid van financiële middelen, gemeten als de cash flow, en van innovatiesubsidies draagt bij aan het niveau van innovatie-intensiteit.

Box: Simultaan model

In het zogenoemde simultane model hebben we een veelheid van factoren geanalyseerd. Bovendien hebben we geprobeerd de relaties tussen de verschillende fasen van het innovatieproces en economische prestaties te modelleren. Daarbij hebben we een zogenoemd chain-link-model gebruikt. In zo'n model is er ruimte voor terugkoppelingen in het innovatieproces. Terugkoppelingen zijn van belang omdat de causaliteit in het innovatieproces vaak onduidelijk is. Met andere woorden leidt meer onderzoek (R&D) tot meer innovaties (nieuwe producten en processen), of zetten innovaties aan tot het stimuleren van het onderzoek? Dit probleem is dus te vergelijken met het kip-ei probleem; wie of wat is er het eerst en wat is de oorzaak en wat is het gevolg? In het chain-link model wordt geen causaliteit opgelegd, maar worden slechts samenhangen onderzocht. Dat is een andere aanpak dan in het traditionele lineaire model waarin de innovatie-output volgt uit (vooral) de input- en throughput-fase. Bovendien is de werking van het traditionele lineaire model beperkt door het ontbreken van terugkoppelmecanismen. Samenvattend, is het voordeel van een simultaan model ten opzichte van enkelvoudige modellen voor ofwel innovatie-input ofwel innovatie-output dat bijvoorbeeld het effect van technologische mogelijkheden voor bedrijven in twee delen wordt onttrafeld: de invloed op innovatie-input en de invloed op innovatie-output. De resultaten van beide benaderingen verschillen aanzienlijk. Daarom wordt aanbevolen bij volgende studies simultane modellen te gebruiken.

Box: CIS2

Eén van de kernvragen in de Innovatie-enquête van het CBS is de vraag aan bedrijven of ze in de periode 1994-1996 vernieuwde producten of diensten en/of vernieuwde productieprocessen hebben gerealiseerd, of innovatieprojecten hebben uitgevoerd die (nog) niet tot gerealiseerde vernieuwingen hebben geleid. Al deze bedrijven die zich bezighouden met innovaties worden, volgens internationale afspraken, innovatief genoemd. Een voorwaarde voor vernieuwing is dat er sprake moet zijn van de inzet van nieuwe technieken of kennis. Vernieuwingen die op geen enkele wijze technologische aspecten in zich dragen, worden hiermee uitgesloten. Het gaat dan onder meer om vernieuwingen op organisatorisch gebied en om het ontwikkelen van nieuwe marketingtechnieken. De Innovatie-enquête is overigens in vrijwel alle landen van de EU gehouden onder de naam Community Innovation Survey (CIS-2).

Literatuur

- Acs Z.J., B. Carlsson en C. Karlsson (red.), *Entrepreneurship, Small and Medium-Sized Enterprises and the Macroeconomy*, Cambridge (Mass., VS): Cambridge University Press, 1999.
- Audretsch D.B. en R. Thurik (red.), *Innovation, Industry Evolution, and Employment*, Cambridge (UK): Cambridge University Press, 1999.
- CBS, Industriemonitor, *Meer onderzoek en innovatie in Nederland*, Heerlen/Voorburg, januari 1999.
- EUROSTAT, *Community Innovation Survey 1997/1998*, Statistics in Focus, Theme 9-2/1999, Luxemburg, 1999.
- Ministerie van Economische Zaken, *Ruimte voor Industriële vernieuwing – Agenda voor het industrie- en dienstenbeleid*, Den Haag, juni 1999.
- Ministerie van OCenW, *‘Wie oogsten wil, moet zaaien’ – Wetenschapsbudget 2000*, Zoetermeer, juni 1999.
- OESO, *Managing National Innovation Systems*, Parijs, 1999.
- OESO, *Technology, Productivity, and Job Creation*, Parijs, 1999.

¹ De auteurs zijn werkzaam bij respectievelijk de sectoren Conjunctuur en technologie en Statistische methoden van het Centraal Bureau voor de Statistiek.

² Deze bijdrage is gebaseerd op de Engelstalige CBS-publicatie *The importance of innovation for firm performance* uitgebracht in de LNM-reeks onder nummer 9902. U kunt deze publicatie gratis verkrijgen bij de divisie Landbouw, Nijverheid en Milieu, sector Integratie en Presentatie via e-mail: infolip@cbs.nl of telefonisch: 070 – 337 4222. Een helder overzicht van de Nederlandse kenniseconomie vindt u in de CBS-serie *Kennis en economie*. De editie van 1998 is nog verkrijgbaar en kost f 75,- (excl. administratie- en verzendkosten; abonnementsprijs f 67,50) en bevat 235 pagina's. Bestellen kan telefonisch op 045 – 570 6268 of per e-mail: infoserv@cbs.nl. De editie van 1999 is gepland voor december a.s.

³ Door definitieverschillen wijken de Nederlandse cijfers berekend door Eurostat, het statistische bureau van de EU, licht af van de cijfers die het CBS publiceert.

⁴ De Productiestatistieken geven een overzicht van exploitatiegegevens van industriële ondernemingen.

⁵ De percentages geven de zogenoemde mediane groei weer. Dat wil zeggen dat alle groeipercentsages van betreffende groep van bedrijven – bijvoorbeeld de innovatoren – van laag naar hoog zijn gerangschikt en vervolgens de groei van het middelste bedrijf van de rangorde als maatstaf wordt. Een voordeel van het gebruik van de mediaan boven bijvoorbeeld het gemiddelde is dat extreme waarden het cijfer niet domineren. Overigens geven de resultaten van beide methoden op een hoog aggregatieniveau, bijvoorbeeld heel Nederland, slechts geringe verschillen te zien.

Nederland en de industrie

Het algemene beeld van de Nederlandse economie is gunstig: een gezonde groei, steeds minder werklozen en een toenemend vertrouwen van consumenten en producenten. Ondernemers in de industrie verwachten dan ook een aantrekkende bedrijvigheid in de maanden september tot en met november en stijgende prijzen. De inflatie is hoger dan elders in de EU.

Optimisme overheerst

De Nederlandse conjunctuur blijft zich gunstig ontwikkelen. Het economische groeicijfer, de volumeontwikkeling van het bruto binnenlands product, ligt in de eerste helft van dit jaar vergeleken met de eerste helft van het vorig jaar boven de 3%. Het vertrouwen van consumenten en producenten neemt toe. In september nadert het consumentenvertrouwen zelfs het recordniveau van juni 1998. Verder blijft de geregistreerde werkloosheid afnemen. Een minder goed bericht is dat de inflatie oploopt, zodat Nederland nu het hoogste inflatiecijfer heeft binnen de Europese Unie.

Omzet industrie stijgt licht

Ten opzichte van dezelfde maand in het vorig jaar is de industriële omzet in juli van dit jaar met bijna 2% gedaald. De buitenlandse omzet is wat sterker gedaald dan de binnenlandse omzet. Hierbij moeten echter enkele kanttekeningen worden geplaatst. In de eerste plaats heeft juli van dit jaar een werkdag minder dan juli vorig jaar; het effect hiervan schat het CBS op 4 à 5%. Om die reden is er dus sprake van een lichte stijging in plaats van een daling. In de tweede plaats kunnen de omzetcijfers over juli pas goed beoordeeld worden als ook de cijfers van augustus binnen zijn. Door de zomervakanties is de binnenkomst van het basismateriaal minder regelmatig dan in de rest van het jaar, zodat de afzonderlijke julicijfers met enige voorzichtigheid gehanteerd moeten worden.

Orderpositie beter

In juli is de waarde van de ontvangen orders met 2% afgenomen in vergelijking met juli vorig jaar. Bij

de interpretatie van dit cijfer gelden dezelfde kanttekeningen als hiervoor bij het omzetcijfer zijn vermeld.

De index van de orderpositie, dat wil zeggen het aantal maanden werk in voorraad, is in augustus duidelijk toegenomen ten opzichte van juli. De index ligt in augustus op 99,5 terwijl hij in juni en juli op respectievelijk 98,5 en 98,3 uitkwam. Na correctie voor seizoensinvloeden is de stijging van de orderpositie zelfs nog iets sterker.

Producentenvertrouwen schiet omhoog

Na een lichte terugval in juli is het producentenvertrouwen, de stemmingsindicator van de ondernemers in de industrie, in augustus fors gestegen tot een niveau van 4,1. Hiermee is het hoogste niveau bereikt van de afgelopen 12 maanden. Ten opzichte van juli betekent dat een groei van 2,7 punten, de grootste toename sinds maart 1994. Het producentenvertrouwen is samengesteld uit drie deelindicatoren: de verwachte bedrijvigheid, het oordeel van de ondernemers over de orderpositie en het oordeel over de voorraden gereed product. Het aantal ondernemers dat de voorraden eindproduct als te groot beschouwt, is in augustus verder gedaald.

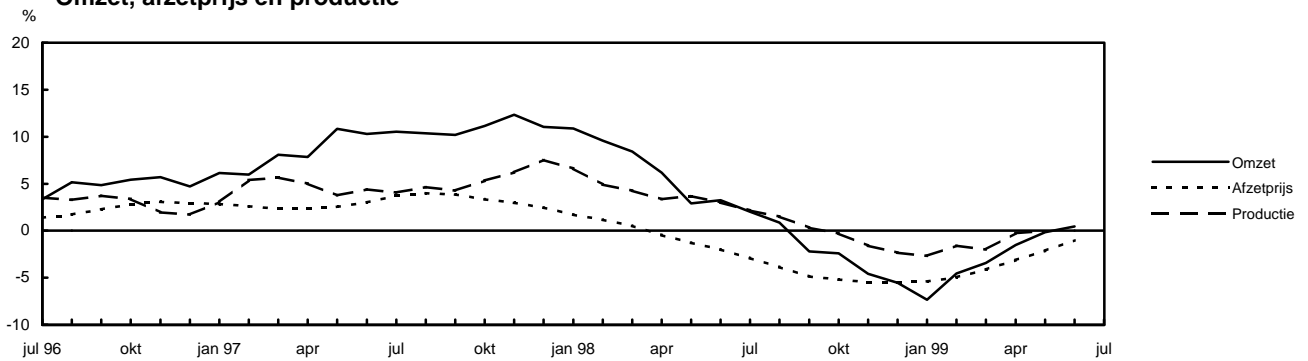
Verwachtingen

Als gevolg van de gestegen orderontvangst verwachten de ondernemers in de industrie dat ze hun productie in de maanden september tot en met november kunnen gaan opvoeren. Zij verwachten daarnaast ook een stijging van de verkoopprijzen van hun producten.

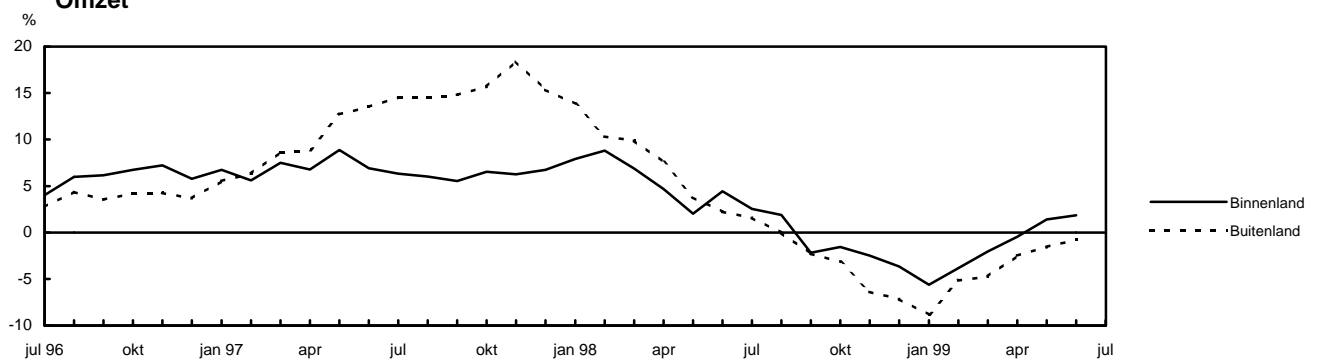
Zowel de omzetcijfers als de productie-index over juli en augustus kunnen pas achteraf goed beoordeeld worden. Tijdens de zomervakantieperiode is de binnenkomst van het basismateriaal voor de statistiek minder regelmatig dan in de rest van het jaar. Het CBS neemt daarom de cijfers van juli en augustus samen bij het publiceren van persberichten over de groei van beide indicatoren. Bij het ter perse gaan van dit blad zijn de augustuscijfers van de industriële omzet en de productie-index nog niet beschikbaar. De julicijfers zijn in de tabellen vermeld, maar dienen gezien het voorgaande met enige voorzichtigheid te worden gehanteerd.

Procentuele ontwikkeling t.o.v. dezelfde periode voorgaand jaar (3-maands voortschrijdend gecentreerd gemiddelde)

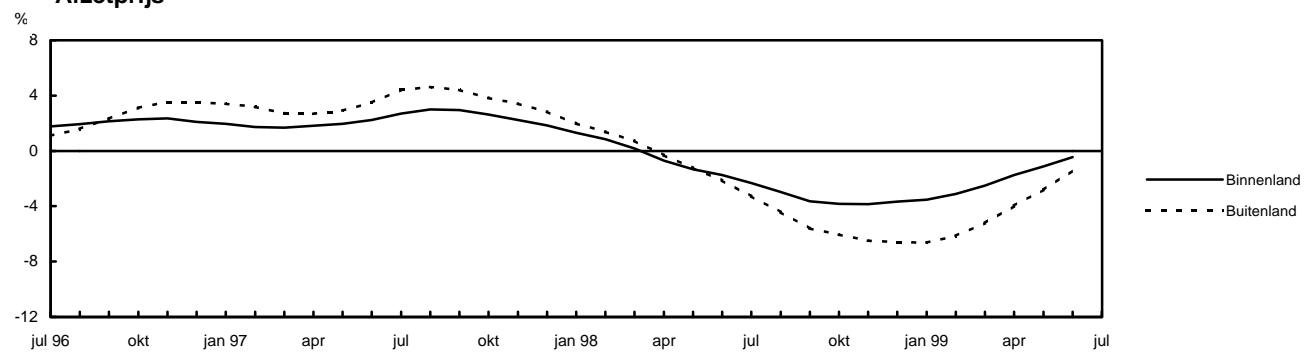
Omzet, afzetprijs en productie

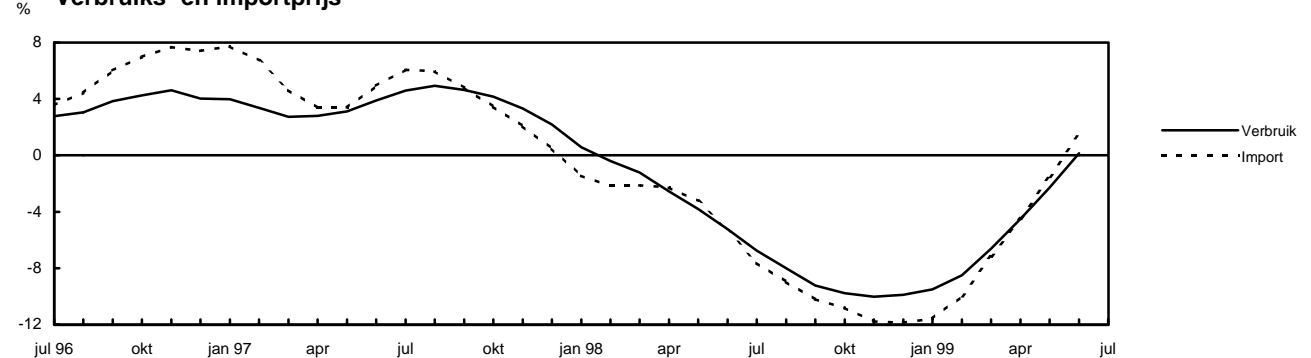
Omzet

Afzetprijs

Verbruiks- en importprijs

Tabel 1.1

Kerngegevens: Nederland en de industrie

General figures: Netherlands and the manufacturing industry

	Eenheid c.q. basis	jaar		kwartaal				maand					Ontwik- keling in % ¹⁾
		1997	1998	1998		1999		1998		1999			
				2e kw.	3e kw.	1e kw.	2e kw.	jun.	jul.	mei	jun.	jul.	
1995=100													
Industrie													
Omzet (waarde)		113,7	115,9	118,3	112,9	110,4	118,2	121,6	118,0	111,9	128,4	115,7	-1,9
binnenland		111,5	114,2	129,8	119,7	124,1	134,4	119,1	115,6	111,1	130,0	114,7	-0,7
buitenland		115,7	117,5	119,6	115,4	111,6	117,8	123,9	120,2	112,6	126,9	116,6	-3,0
Ontvangen orders (waarde)		116,2	117,3	118,7	108,7	114,7	120,3	125,1	111,2	113,5	134,4	108,9	-2,0
binnenland		112,1	121,4	125,7	111,0	117,9	126,9	130,9	107,1	120,3	137,6	113,0	5,5
buitenland		119,5	113,9	112,9	106,8	112,1	114,8	120,2	114,6	107,9	131,7	105,6	-7,8
Afzetprijs		104,5	102,0	102,7	101,4	99,0	100,5	102,2	102,0	100,5	101,0	102,3	0,3
binnenland		103,7	101,8	102,3	101,4	100,2	101,1	101,9	101,8	101,1	101,5	102,2	0,4
buitenland		105,0	102,1	103,0	101,4	98,3	100,1	102,4	102,1	100,0	100,7	102,3	0,3
Verbruiksprijs		106,3	100,4	101,8	99,0	95,5	99,4	100,4	99,8	99,2	100,7	102,9	3,2
import		108,7	101,5	103,6	100,1	95,4	102,0	101,6	101,0	101,7	103,2	106,6	5,6
Productie (volume gemiddelde dag)		107,7	110,0	115,3	103,4	108,1	115,2	114,9	102,0	115,6	115,6	.	0,6
Productie (seizoengecorrigeerd)		107,7	110,0	110,3	110,0	109,4	110,3	109,2	112,4	111,7	109,8	.	0,5
Bruto Toegevoegde Waarde (fk, volume)		107,7	110,2	114,4	106,2	108,7	0,8
Vacatures													
openstaand ²⁾	1000	15	19	21	18	20	11,1
ontstaan	1000	84	91	26	20	24	4,3
vervuld	1000	78	89	23	23	23	4,5
Aantal bedrijven ³⁾													
Uitgesproken faillissementen	1	523	475	109	130	102	100
Aantal werkdagen	1	254	255	61	66	63	61	21	23	19	22	22	.
Energieverbruik	PJ	1186	1199	287	291
1995=100													
Nederland													
Bruto Binnenlands Product (volume, mp)		106,9	110,9	114,0	107,6	111,1	117,6	3,2
Gezinsconsumptie (volume)		105,8	110,5	110,4	111,7	111,3	4,4
Bedrijfsinvesteringen (volume)		114,4	118,7	125,1	109,3	125,5	6,8
Invoer van goederen en diensten (volume)		112,7	121,0	119,7	119,1	126,6	4,0
Uitvoer van goederen en diensten (volume)		112,3	119,1	118,9	115,3	122,9	3,6
Geregistreerde werkloosheid ⁴⁾	1000	375	287	270	271	265	270	270	273	216	209	213	-22,0
Vacatures													
openstaand ²⁾	1000	85	123	139	117	146	19,7
ontstaan	1000	656	790	214	189	225	10,3
vervuld	1000	621	772	197	211	204	8,5
Aantal uren uitzendkrachten	mIn uren	351,9	374,1	91,5	103,6	74,7	0,4
Aantal bedrijven ³⁾													
Uitgesproken faillissementen ⁵⁾	1	4409	4015	1024	1059	857	838
Energieverbruik	PJ	3028	3024	680	638
Consumentenvertrouwen													
economische klimaat	⁶⁾	15	15	23	22	7	11	25	25	10	15	16	.
koopbereidheid	⁶⁾	19	20	27	22	-6	7	28	28	-4	6	6	.
Consumentenprijsindexcijfers	⁶⁾	12	18	20	22	16	21	22	22	20	21	22	.
CBS-koersindex algemeen		104,2	106,3	106,2	106,4	106,9	108,6	105,9	106,1	108,7	108,3	108,3	2,1
Gemiddeld rendement staatsleningen	%	564,8	713,0	774,7	741,4	723,2	771,3	779,1	818,1	772,4	780,3	792,6	.
		5,22	4,53	4,83	4,42	3,85	4,00	4,75	4,66	3,92	4,26	4,58	.

¹⁾ Laatste gepubliceerde maand t.o.v. vergelijkbare maand voorgaand jaar. Kwartaalcijfers laatste gepubliceerde kwartaal t.o.v. kwartaal voorgaand jaar.²⁾ Jaarcijfer is gemiddelde.³⁾ Stand per 1 januari.⁴⁾ Kwartaalcijfer, betreft middelste maand van het kwartaal.⁵⁾ Bedrijven en instellingen.⁶⁾ Verschil in percentage toegenomen / groot (+) en afgenomen / klein (-).

Tabel 1.2

Conjunctuurtest ¹⁾ gegevens: Industrie

Business survey figures: Manufacturing industry

	Eenheid ²⁾	jaar		kwartaal				maand				Gemidd. laatste 12 mnd.	
		1997	1998	1998		1999		1998		1999			
				2e kw.	3e kw.	4e kw.	1e kw.	2e kw.	jul.	aug.	jul.		aug.
Producentenvertrouwen		5,3	3,7	5,4	3,5	0,5	0,0	1,7	4,2	5,1	1,4	4,1	1,1
Orderontvangst t.o.v. vorige maand		8	3	4	0	-2	7	7	2	-5	2	5	4
binnenlandse markt		5	2	2	2	-2	5	5	2	-1	1	3	3
buitenlandse markt		8	1	3	-4	-3	5	6	-1	-11	1	6	3
Bedrijvigheid t.o.v. vorige maand		7	3	5	2	-1	4	3	4	-4	1	0	2
Bezettingsgraad ³⁾	%	84,7	85,0	85,6	84,9	83,7	84,1	84,1					84,2
Productiebelemmeringen ³⁾													
geen	%	84	83	83	81	83	84	81					82
stagnatie a.g.v.													
onvoldoende vraag	%	6	7	6	7	9	9	8					8
tekort aan arbeid	%	3	4	5	6	3	3	5					4
te geringe productiecapaciteit	%	3	3	3	2	2	1	2					2
overige belemmeringen	%	4	3	3	4	3	3	4					4
Orderpositie	⁴⁾	96,6	99,1	99,9	99,9	97,5	98,6	98,8	100,3	100,2	98,3	99,5	98,5
Beoordelingen:													
orderontvangst		0	-4	-2	-4	-10	-7	-8	0	-6	-5	-3	-8
orderpositie totaal		0	-2	0	-1	-7	-6	-6	1	-1	-4	-2	-6
orderpositie buitenland		1	-2	1	-3	-7	-7	-5	-1	-3	-3	0	-5
productiecapaciteit		2	1	-1	2	3	4	3					3
voorraden gereed product		2	4	2	5	6	8	6	4	5	4	3	6
Concurrentiepositie t.o.v. kw t-1													
binnenlandse markt		5	4	4	2	5	4	4					4
buitenlandse markt													
binnen Europese Unie		6	4	3	4	3	2	1					3
buiten Europese Unie		7	1	0	-1	-1	0	0					-1
Verwachting													
buitenlandse afzet komende 3 mnd		14	7	4	3	5	9	5					6
bedrijvigheid komende 3 mnd		11	9	8	11	1	12	7	11	18	8	15	7
verkoopprijs komende 3 mnd		7	0	-1	-3	-2	0	3	-2	-2	9	9	1
personeelssterkte komende 6 mnd		-3	-1	0	0	0	0	-1					0
toe- of afname personeelssterkte	%	-0,5	-0,2	0,0	-0,1	-0,4	-0,2	-0,2					-0,2

¹⁾ De vragen zoals ze in de Conjunctuurtestenquête worden gesteld, zijn te vinden in de alfabetische begrippenlijst.²⁾ Verschil in percentage toegenomen / groot (+) en afgenomen / klein (-), tenzij anders vermeld.³⁾ Het kwartaalcijfer heeft betrekking op de laatste maand (verslagmaand) van het betreffende kwartaal.⁴⁾ Indices: maart 1996=100.

Voedings- en genotmiddelenindustrie

De gemiddelde dagproductie is in de eerste helft van 1999 nagenoeg gelijk aan die van de eerste helft van vorig jaar. Mede door het goede weer en de groei van de industriële export stijgt de verkoop / orderontvangst in augustus flink. De ondernemers zijn dan ook positief gestemd. Voor september tot en met november verwachten ze een toename van de bedrijvigheid en hogere afzetprijzen.

Productie in eerste halfjaar gelijk

Het volume van de gemiddelde dagproductie van de voedings- en genotmiddelenindustrie is in juni 1999 met 2% gestegen ten opzichte van juni vorig jaar. Met dit resultaat zet de sinds januari 1999 opgaande lijn zich voort.

In het eerste kwartaal van dit jaar is de gemiddelde dagproductie nog met 0,7% gedaald in vergelijking met hetzelfde trimester van vorig jaar. Bij een vergelijking van het tweede kwartaal van 1999 met het overeenkomstige trimester van verleden jaar zien we een toename van de gemiddelde dagproductie met een half procent.

Voor het eerste halfjaar van 1999 geldt dat de gemiddelde dagproductie bijna gelijk is aan die in de eerste zes maanden van 1998.

Omzet daalt in juli

Ten opzichte van juli vorig jaar daalt de omzet van de voedings- en genotmiddelenindustrie in juli 1999 met 6%. Een werkdag minder en lagere afzetprijzen dan verleden jaar hebben duidelijk een drukkend effect op de juli-omzet. Het negatieve effect van een werkdag minder wordt geraamd op 4 à 5% en de afzetprijzen liggen gemiddeld ruim 3% lager dan in juli 1998. Na verrekening van deze effecten stijgt het volume van de gemiddelde dagomzet met 1%.

Op de binnenlandse markt daalt de omzet met bijna 7% bij een prijsdaling van zo'n 2,5%, zodat het volume van de gemiddelde dagomzet ongeveer gelijk is aan dat van juli vorig jaar.

Op de buitenlandse markt zijn de verkopen met 6% en de afzetprijzen met bijna 4% gedaald. Het volume van de gemiddelde dagomzet in het buitenland is dus nog met ruim 2% gegroeid.

De prijs van grond- en hulpstoffen die deze branche verbruikt, ligt nog bijna 5% lager dan een jaar geleden. Deze prijsdaling wordt met name veroorzaakt door de import van ruim 9% van goedkopere grond- en hulpstoffen.

Drankenindustrie boert wel goed

Binnen de branche vormt de drankenindustrie qua omzetontwikkeling in juli een uitzondering. Onder invloed van het goede weer stijgt de omzet van deze branche in juli 1999 met 10% ten opzichte van

juli vorig jaar. De verkopen op de buitenlandse markt blijven nagenoeg gelijk, maar in Nederland bedraagt de omzetstijging bijna 20%.

Augustus: export stijgt fors

In de Conjunctuurtest van augustus melden de ondernemers dat de buitenlandse verkopen zeer fors toenemen ten opzichte van juli. Hoewel de binnenlandse verkopen nauwelijks stijgen, groeit per saldo de totale omzet van de branche toch nog flink. Het oordeel van de ondernemers hierover is dan ook behoorlijk verbeterd.

De stijging van de verkopen is gedeeltelijk toe te schrijven aan de drankenindustrie, die profiteert van het aanhoudende goede weer. Daarnaast stijgen ook verkopen van de zuivelindustrie.

De diervoederindustrie daarentegen ziet de verkopen flink dalen.

Bedrijvigheid neemt toe in augustus

In augustus is de bedrijvigheid binnen de bedrijfsklasse licht toegenomen. Gelet op de tijd van het jaar is dit opmerkelijk omdat in augustus normaal gesproken een daling van de bedrijvigheid verwacht had mogen worden. De voor seizoen gecorrigeerde cijfers duiden zelfs op een flinke toename van de bedrijvigheid.

Bij de drankenindustrie en de zuivelindustrie stijgt de bedrijvigheid fors, terwijl bij de diervoederindustrie de bedrijvigheid juist zeer fors daalt.

Ondernemers worden positiever

In augustus is de stemming van de ondernemers duidelijk verbeterd. Ze zijn tevreden over zowel de verkopen als de afzet. Ook worden de voorraden gereed product door minder fabrikanten als te groot beschouwd.

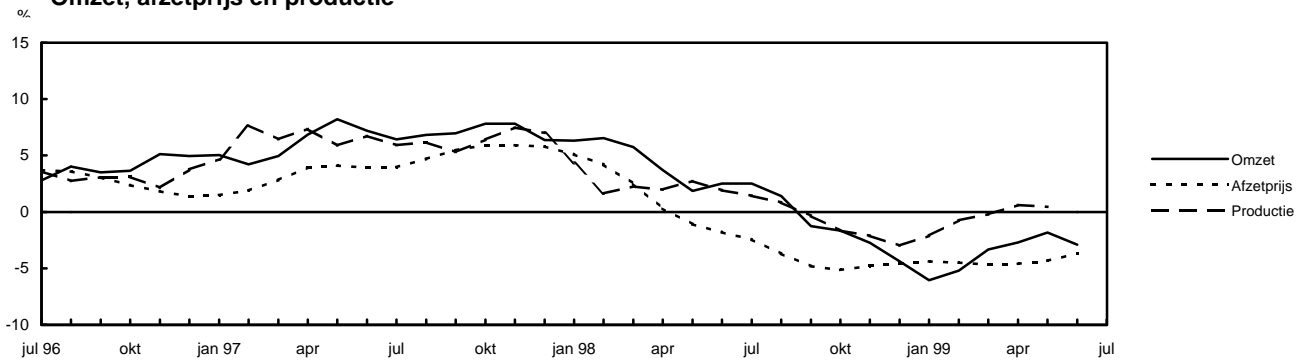
Verwachtingen

Voor de periode september tot en met november verwachten de producenten in deze branche een flinke toename van de bedrijvigheid. Dit is een gebruikelijk beeld voor de tijd van het jaar. Daarnaast verwachten ze een stijging van de afzetprijzen.

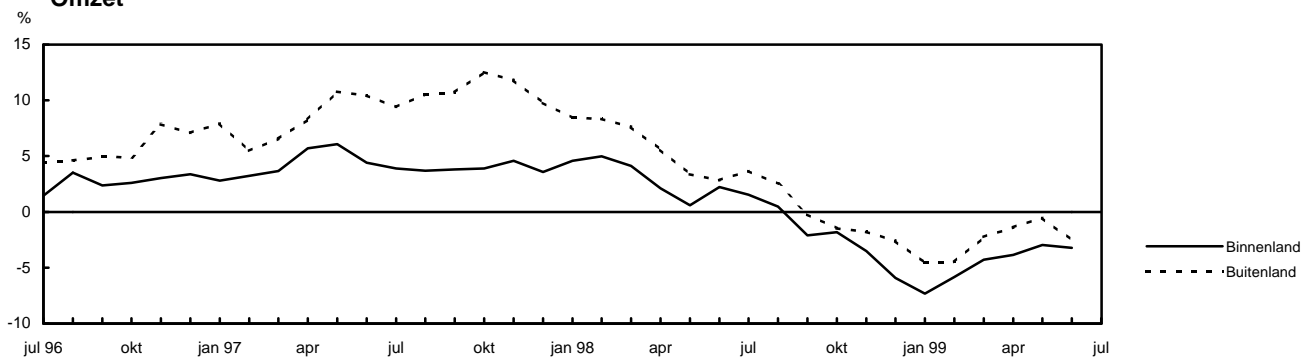
Met name in de drankenindustrie en de zuivelindustrie zijn de verwachtingen ten aanzien van de

bedrijvigheid en de afzetprijs zeer hoog
gespannen.

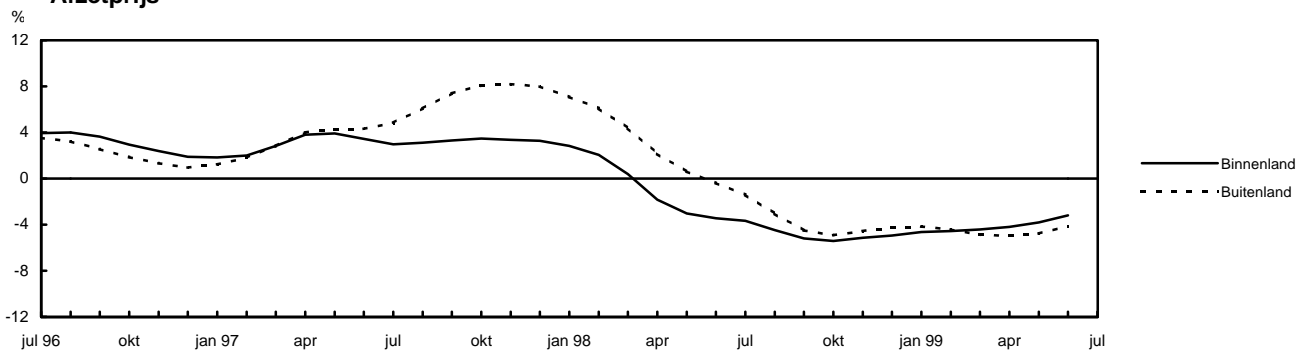
Omzet, afzetprijs en productie

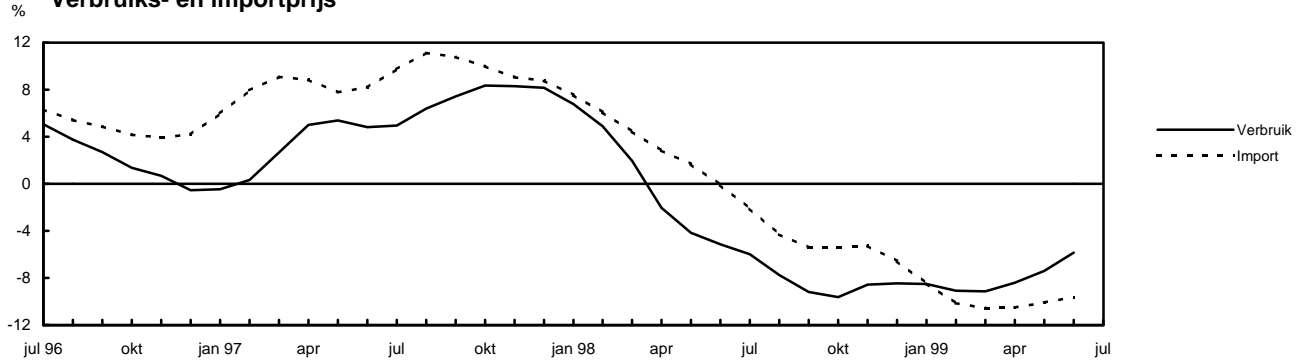
Omzet

Afzetprijs

Verbruiks- en importprijs

Tabel 2.1

Kerngegevens: Voedings- en genotmiddelenindustrie

General figures: Manufacture of foodproducts, beverages and tobacco

	Eenheid	jaar		kwartaal				maand					Ontwik- keling in % ¹⁾
		1997	1998	1998		1999		1998		1999			
				2e kw.	3e kw.	1e kw.	2e kw.	jun.	jul.	mei	jun	jul.	
1995=100													
Omzet (waarde)		110,0	111,8	112,8	111,9	105,4	110,8	113,4	116,6	106,4	116,6	109,1	-6,4
binnenland		106,0	106,6	107,5	105,5	100,3	104,3	107,0	110,1	100,8	109,7	102,6	-6,9
buitenland		114,8	118,2	119,3	119,8	111,8	118,7	121,3	124,6	113,3	125,2	117,1	-6,0
Afzetprijs		106,4	104,9	105,6	104,0	102,3	101,1	105,1	104,6	100,9	101,5	101,2	-3,2
binnenland		105,7	102,8	103,6	102,1	100,4	99,7	103,3	102,7	99,4	100,1	100,0	-2,6
buitenland		107,0	106,7	107,4	105,8	104,0	102,3	106,8	106,3	102,2	102,7	102,3	-3,8
Verbruiksprijs		107,8	103,5	104,9	101,6	98,1	97,1	103,9	102,9	96,4	98,6	98,1	-4,7
import		113,5	112,9	115,6	111,5	104,8	103,9	114,4	113,0	103,4	103,7	102,5	-9,3
Productie (volume gemiddelde dag)		110,5	111,3	114,8	106,0	107,9	115,3	112,9	107,0	115,8	115,2	.	2,1
Bruto Toegevoegde Waarde (fk, volume)		110,6	111,7	111,3	113,3	105,2	.						
Aantal bedrijven ⁴⁾	1000	5,5	5,5			5,5							
Uitgesproken faillissementen	1	71	48	16	14	5	14						
Aantal werkdagen	1	254	255	61	66	63	61	21	23	19	22	22	
Energieverbruik	PJ	94	100	21	23	.	.						

¹⁾ Laatste gepubliceerde maand t.o.v. vergelijkbare maand voorgaand jaar. Kwartaalcijfers laatste gepubliceerde kwartaal t.o.v. kwartaal voorgaand jaar⁴⁾ Stand per 1 januari.

Tabel 2.2

Conjunctuurtest ¹⁾ gegevens: Voedings- en genotmiddelenindustrie

Business survey figures: Manufacture of foodproducts, beverages and tobacco

	Eenheid	jaar		kwartaal				maand				Gemidd. laatste 12 mnd.	
		1997	1998	1998		1999		1998		1999			
				2e kw.	3e kw.	4e kw.	1e kw.	2e kw.	jul.	aug.	jul.		aug.
Verkoop / orderontvangst t.o.v. vorige maand		13	12	14	8	12	15	10	12	1	7	18	13
binnenlandse markt		6	6	9	4	9	6	4	4	1	3	0	6
buitenlandse markt		21	15	16	10	15	21	14	12	-1	12	36	18
Bedrijvigheid t.o.v. vorige maand		8	5	6	3	7	6	8	6	-6	1	7	6
Bezettingsgraad ³⁾	%	85,1	85,5	85,6	85,5	85,5	85,5	85,5					85,5
Productiebelemmeringen ³⁾													
geen	%	83	85	86	84	80	84	84					83
stagnatie a.g.v.													
onvoldoende vraag	%	5	9	8	8	15	10	4					9
tekort aan arbeid	%	1	1	2	2	1	2	5					3
te geringe productiecapaciteit	%	5	1	1	1	1	1	1					1
overige belemmeringen	%	7	4	3	5	3	3	6					4
Beoordelingen:													
verkoop / orderontvangst		2	-9	-8	-11	-10	-11	-9	-5	-16	-8	-1	-9
afzet / orderpositie totaal		-6	-10	-7	-11	-14	-11	-9	-6	-14	-12	-5	-11
afzet / orderpositie buitenland		-5	-10	-6	-15	-12	-10	-10	-15	-17	-10	2	-10
productiecapaciteit		2	6	1	8	10	9	5					8
voorraden gereed product		1	4	-2	5	7	11	7	0	5	7	3	8
Concurrentiepositie t.o.v. kw t-1													
binnenlandse markt		7	8	8	6	8	11	7					8
buitenlandse markt													
binnen Europese Unie		20	16	11	20	12	20	14					17
buiten Europese Unie		19	16	16	14	17	21	17					17
Verwachting													
buitenlandse afzet komende 3 mnd		21	18	20	17	14	28	13					18
bedrijvigheid komende 3 mnd		10	14	14	17	6	18	13	17	22	12	23	13
verkoopprijs komende 3 mnd		11	12	10	12	6	8	8	13	13	22	13	9
personeelssterkte komende 6 mnd		-4	-4	-9	2	3	8	5					5
toe- of afname personeelssterkte	%	-0,1	0,2	-0,2	0,3	0,6	0,0	0,4					0,3

¹⁾ De vragen zoals ze in de Conjunctuurtestenquête worden gesteld, zijn te vinden in de alfabetische begrippenlijst.⁴⁾ Verschil in percentage toegenomen / groot (+) en afgenomen / klein (-), tenzij anders vermeld.³⁾ Het kwartaalcijfer heeft betrekking op de laatste maand (verslagmaand) van het betreffende kwartaal.

Textiel-, kleding-, leder- en schoenindustrie

Vergeleken met dezelfde maand vorig jaar is juli een tegenvallende maand voor de branche. De omzet daalt terwijl de prijzen licht stijgen en zowel de binnenlandse als ook de buitenlandse orderontvangst dalen fors. Gezien de uitkomsten van de Conjunctuurtest over augustus lijken de orderontvangsten in deze maand vrijwel stabiel te blijven.

Omzet en orderontvangsten juli lager

In vergelijking met dezelfde maand vorig jaar, laat de omzet in juli een daling zien van ruim 10%. Aangezien de afzetprijzen nauwelijks stijgen, daalt het omzetvolume ook met ruim 10%. De omzet op de buitenlandse markt daalt meer dan die op de binnenlandse markt, respectievelijk ruim 11% tegen bijna 9%.

De omzetzijde wordt mede veroorzaakt doordat juli van dit jaar één werkdag minder telt dan juli vorig jaar. Het negatieve effect van een extra werkdag wordt geschat op 4 tot 5 procentpunten.

Orderontvangsten dalen fors

Sinds januari van dit jaar dalen de orderontvangsten bijna elke maand ten opzichte van de overeenkomstige maand van 1998. Deze trend zet zich in juli voort, want in deze maand dalen de orderontvangsten zelfs fors. In vergelijking met juli vorig jaar bedraagt de afname bijna 17%. Deze daling doet zich vooral voor vanuit de buitenlandse markt met ruim 22%. De binnenlandse markt geeft een daling te zien van ruim 7%.

Na de verslechtering van de orderontvangsten in juli, blijven deze volgens de Conjunctuurtest in augustus op het lagere niveau van juli. Dit heeft zijn weerslag op de orderpositie. De index van de orderpositie daalt dan ook van juli op augustus met ruim 2%.

Augustus: bedrijvigheid en orders stabiel

Uit de Conjunctuurtest over de maand augustus blijkt dat ten opzichte van juli per saldo de bedrijvigheid nauwelijks stijgt en dat de orderontvangsten gelijk blijven. De orderontvangsten vanuit de binnenlandse markt nemen af, maar vanuit de buitenlandse markt nemen de orderontvangsten enigszins toe.

Binnen de branche zijn echter verschillende ontwikkelingen te zien.

De textielindustrie maakt melding van een lichte stijging van de bedrijvigheid. De totale orderontvangsten daarentegen dalen. Dit wordt veroorzaakt door de forse daling van de binnenlandse orderontvangsten, terwijl die uit het buitenland stabiel blijven.

Bij de kledingindustrie stijgt de bedrijvigheid licht en zijn de orderontvangsten, zowel die uit het binnenland als die uit het buitenland, toegenomen.

De ondernemers in de lederindustrie geven aan dat de bedrijvigheid is afgenomen, maar dat de totale orderontvangsten zijn gestegen. De buitenlandse orderontvangsten stijgen zelfs fors en die uit Nederland nemen licht toe.

Op het niveau van de totale branche worden de toegenomen orderontvangsten van de kleding- en lederindustrie echter tenietgedaan door de daling bij de textielindustrie.

Stemming iets verbeterd

Net als in juli blijven de ondernemers in deze branche in augustus pessimistisch over de orderontvangsten. Opmerkelijk is echter dat het oordeel over de orderpositie, ondanks dat deze daalt, is verbeterd. Ook beoordelen minder ondernemers hun voorraden gereed product als te groot.

Verwachtingen

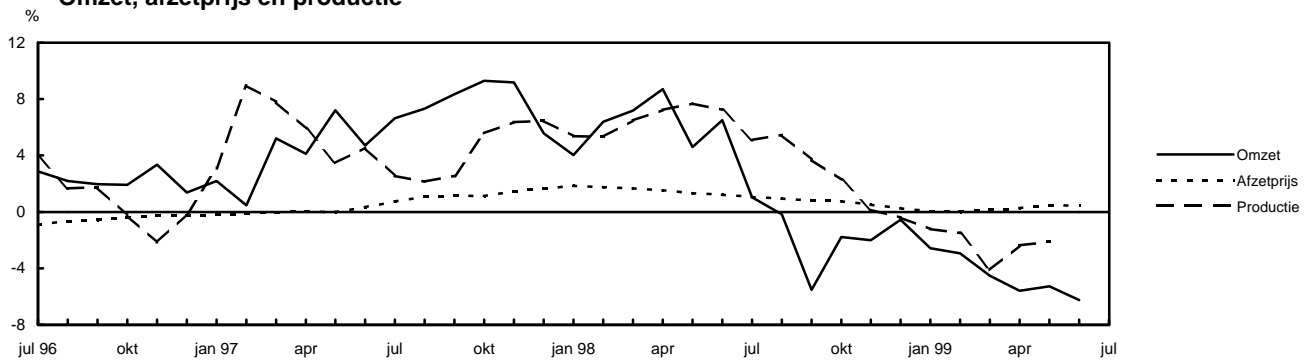
Voor de maanden september tot en met november verwachten de ondernemers in de textielindustrie een toename van de bedrijvigheid.

In de kledingindustrie is de verwachting dat de bedrijvigheid juist afneemt.

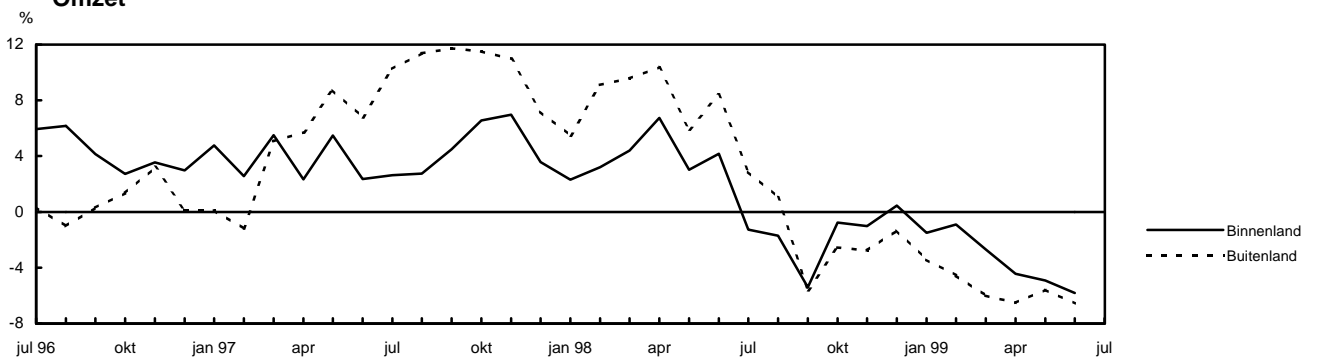
Daarentegen verwachten de ondernemers in de lederindustrie een forse toename van de bedrijvigheid.

Voor de totale branche komt dit neer op een stijging van de bedrijvigheid. Ten aanzien van de verkoopprijzen hebben de ondernemers in deze branche dezelfde verwachting: die zullen gelijk blijven.

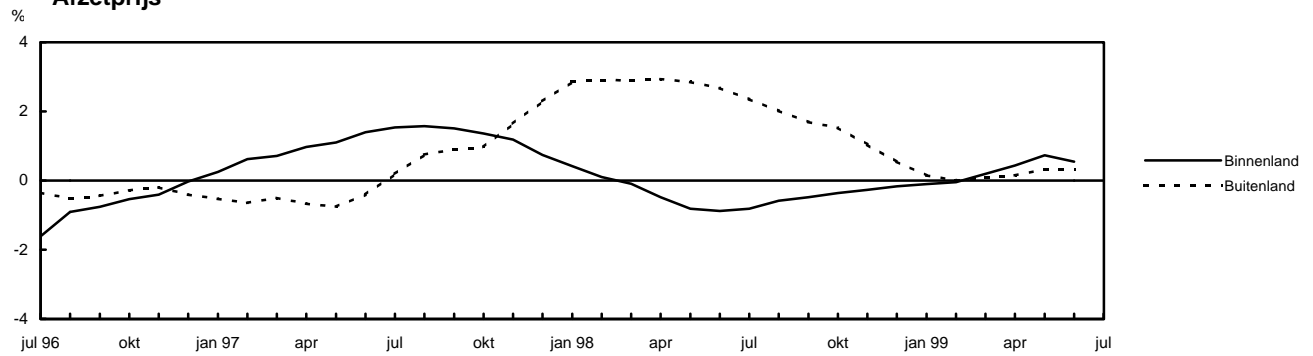
Omzet, afzetprijs en productie

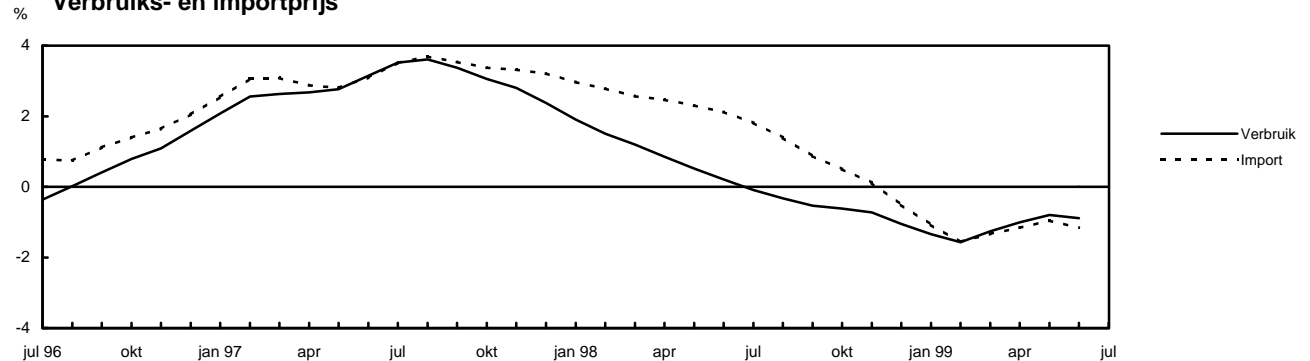
Omzet

Afzetprijs

Verbruiks- en importprijs

Tabel 3.1

Kerngegevens: Textiel-, kleding-, leder- en schoenindustrie

General figures: Manufacture of textiles, clothes, leather and footwear

	Eenheid	jaar		kwartaal				maand					Ontwik- keling in % ¹⁾
		1997	1998	1998		1999		1998		1999			
				2e kw.	3e kw.	1e kw.	2e kw.	jun	jul.	mei	jun	jul.	
1995=100													
Omzet (waarde)		105,8	108,1	108,2	104,4	109,6	102,6	110,9	109,5	94,9	110,2	98,4	-10,1
binnenland		106,1	107,1	108,0	101,8	111,2	102,7	107,8	106,2	95,4	107,0	96,9	-8,7
buitenland		105,6	108,9	108,4	106,5	108,2	102,4	113,4	112,1	94,6	112,8	99,6	-11,1
Ontvangen orders (waarde)		110,7	111,1	112,3	105,0	114,3	107,1	115,7	113,6	98,8	117,7	94,5	-16,8
binnenland		109,4	108,8	108,7	98,7	112,0	103,7	108,3	100,7	94,1	112,3	93,4	-7,3
buitenland		111,7	112,9	114,9	109,6	116,0	109,6	121,0	123,0	102,3	121,5	95,3	-22,5
Afzetprijs		99,5	100,7	100,6	100,8	100,7	101,1	100,5	101,0	101,0	101,2	101,2	0,2
binnenland		99,1	98,8	98,4	98,9	98,9	99,2	98,3	98,9	99,1	99,2	99,0	0,1
buitenland		99,8	102,0	102,1	102,2	101,9	102,4	102,1	102,4	102,3	102,5	102,7	0,2
Verbruiksprijs		102,5	102,8	102,9	102,7	101,9	102,1	102,9	102,9	102,0	102,0	101,8	-1,0
import		104,2	105,9	106,1	106,0	104,8	105,0	106,2	106,3	104,9	105,1	104,7	-1,5
Productie (volume gemiddelde dag)		104,5	109,3	116,1	100,7	108,5	113,6	112,5	101,3	116,7	109,6	.	-2,6
Bruto Toegevoegde Waarde (fk, volume)		104,5	108,2	114,4	100,8	105,7
Aantal bedrijven ²⁾	1000	3,9	3,9			3,9							
Uitgesproken faillissementen	1	48	47	12	14	7	10						
Aantal werkdagen	1	254	255	61	66	63	61	21	23	19	22	22	
Energieverbruik	PJ	10	10	3	2	.	.						

¹⁾ Laatste gepubliceerde maand t.o.v. vergelijkbare maand voorgaand jaar. Kwartaalcijfers laatste gepubliceerde kwartaal t.o.v. kwartaal voorgaand jaar
²⁾ Stand per 1 januari.

Tabel 3.2

Conjunctuurtest ¹⁾ gegevens: Textiel-, kleding-, leder- en schoenindustrie

Business survey figures: Manufacture of textiles, clothes, leather and footwear

	Eenheid	jaar		kwartaal				maand				Gemidd. laatste 12 mnd.	
		1997	1998	1998		1999		1998		1999			
				2e kw.	3e kw.	4e kw.	1e kw.	2e kw.	jul.	aug.	jul.		aug.
Orderontvangst t.o.v. vorige maand		7	6	9	1	2	0	-3	8	-5	-6	0	-1
binnenlandse markt		6	5	9	1	6	3	-6	6	-3	-5	-9	0
buitenlandse markt		6	3	8	0	-7	-5	0	9	-9	-13	5	-4
Bedrijvigheid t.o.v. vorige maand		10	9	9	6	6	3	-3	11	1	1	4	2
Bezettingsgraad ³⁾	%	85,1	84,7	85,3	84,7	83,9	84,2	83,2					84,0
Productiebelemmeringen ³⁾													
geen	%	84	86	87	85	86	87	82					85
stagnatie a.g.v.													
onvoldoende vraag	%	6	7	5	8	9	9	9					9
tekort aan arbeid	%	3	2	2	3	2	2	5					3
te geringe productiecapaciteit	%	4	3	4	2	1	1	2					2
overige belemmeringen	%	3	2	2	2	2	1	2					2
Orderpositie	⁴⁾	113,9	116,5	118,2	117,3	114,8	111,8	110,6	118,9	117,8	111,3	109,2	112,3
Beoordelingen:													
orderontvangst		3	-1	2	-3	-5	-12	-10	1	-2	-8	-7	-9
orderpositie totaal		4	-3	-1	-4	-9	-11	-14	1	-5	-9	-1	-10
orderpositie buitenland		4	-3	-1	-5	-9	-14	-16	-3	-5	-10	-2	-12
productiecapaciteit		0	1	-3	5	6	6	4					5
voorraden gereed product		4	10	11	12	14	12	14	16	9	13	9	13
Concurrentiepositie t.o.v. kw t-1													
binnenlandse markt		7	11	7	7	14	3	6					8
buitenlandse markt													
binnen Europese Unie		6	6	6	-1	18	-2	-1					4
buiten Europese Unie		1	5	3	12	10	2	2					7
Verwachting													
buitenlandse afzet komende 3 mnd		17	15	15	7	18	-5	10					8
bedrijvigheid komende 3 mnd		10	9	11	12	6	-1	4	10	11	15	11	6
verkoopprijs komende 3 mnd		8	5	5	3	8	2	2	5	4	1	3	4
personeelssterkte komende 6 mnd		-1	4	5	5	9	4	-2					4
toe- of afname personeelssterkte	%	-0,3	0,1	0,1	0,2	0,1	-0,1	-0,2					0,0

¹⁾ De vragen zoals ze in de Conjunctuurtestenquête worden gesteld, zijn te vinden in de alfabetische begrippenlijst.

²⁾ Verschil in percentage toegenomen / groot (+) en afgenomen / klein (-), tenzij anders vermeld.

³⁾ Het kwartaalcijfer heeft betrekking op de laatste maand (verslagmaand) van het betreffende kwartaal.

⁴⁾ Indices: maart 1996=100.

Papier- en grafische industrie

Het omzetvolume in de branche is in juli flink gestegen. Weliswaar is de waarde van de ontvangen orders afgenomen, maar ook in augustus worden de orderpositie en de orderontvangst als positief beoordeeld. Tevens wordt verwacht dat de afzetprijzen nog licht zullen stijgen.

Brancheomzet flink toegenomen

De omzetwaarde in de papier- en grafische industrie is in juli in vergelijking met juli 1998 met ruim 8% toegenomen (hierbij is rekening gehouden met het feit dat juli 1999 één werkdag minder kende in vergelijking met juli 1998).

De stijging van de omzetwaarde heeft zowel op de binnenlandse markt als op de buitenlandse markt plaats gevonden. De prijzen blijven op een iets lager niveau liggen ten opzichte van vorig jaar. Gecombineerd met de sterke stijging van de gemiddelde dagomzet kan geconcludeerd worden dat de volumestijging van de omzet in vergelijking met juli vorig jaar zo rond de 10% bedraagt.

Volgens de ondernemers in de Conjunctuurtest is de orderportefeuille in augustus flink gevolgen door de toename van de orderontvangsten. Ook de index van de orderpositie is tussen juli en augustus verder opgelopen (met 6,5%).

De ondernemers zijn dan ook meer tevreden dan in juli over hun orderontvangsten en orderpositie.

Papierindustrie

De omzet in de papierindustrie is in juli 1999 in vergelijking met 1998 vrijwel op hetzelfde niveau gebleven. Met name de flinke afname (7,5%) van de verkopen aan binnenlandse afnemers is debet aan deze van de branche in zijn geheel afwijkende ontwikkeling. Aangezien in dezelfde periode het prijsniveau van de binnenlandse afzet nauwelijks is veranderd is ook het volume gedaald.

In augustus is de bedrijvigheid ten opzichte van juli gestegen, ook de waarde van de orderontvangst is toegenomen en de index van de orderpositie laat in augustus een stijging zien.

Voor de maanden september tot en met november verwachten de ondernemers dan ook een toename van de bedrijvigheid.

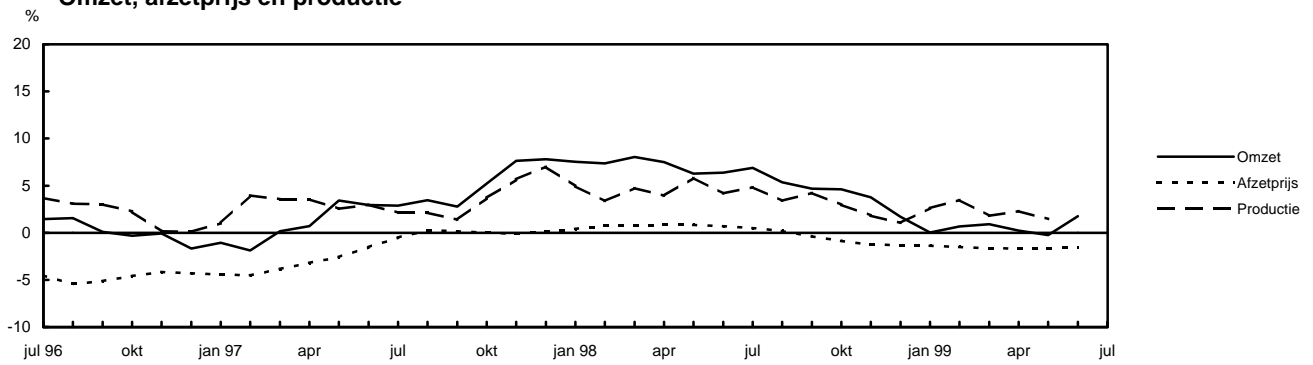
Grafische industrie

De omzet bij de drukkerijen is in juli in vergelijking met vorig jaar juli toegenomen met 14% (gecorrigeerd voor het verschil in aantal werkdagen). De toename in de orderontvangsten en de gunstige orderpositie zorgen in augustus voor een toename in de bedrijvigheid. Naar het oordeel van de ondernemers zal de bedrijvigheid in de maanden september tot en met november nog verder toenemen; alleen de orderpositie van buitenlandse orders wordt voor deze periode als minder gunstig beoordeeld.

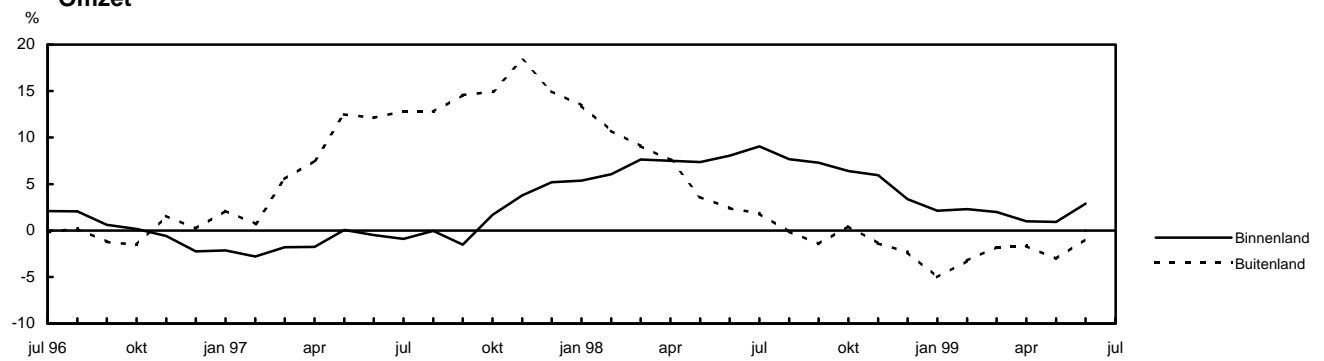
Verwachtingen

Geïnspireerd door de gunstige orderpositie en orderontvangsten verwachten de ondernemers in de papier- en grafische industrie voor de maanden september tot en met november zowel een verdere toename van de bedrijvigheid als een stijging van de verkoopprijzen.

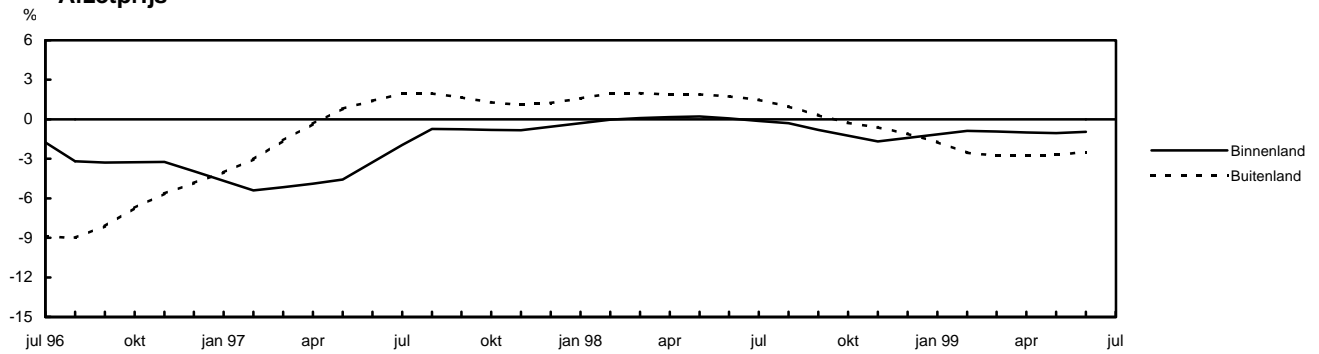
Omzet, afzetprijs en productie

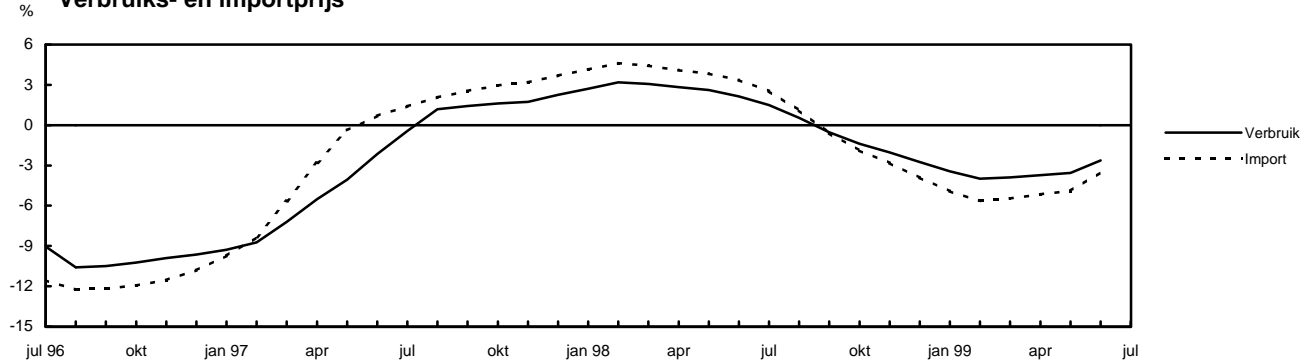
Omzet

Afzetprijs

Verbruiks- en importprijs

Tabel 4.1

Kerngegevens: Papier- en grafische industrie

General figures: Manufacture of paper and paperproducts, publishing and printing

	Eenheid	jaar		kwartaal				maand					Ontwik- keling in % ¹⁾
		1997	1998	1998		1999		1998		1999			
				2e kw.	3e kw.	1e kw.	2e kw.	jun.	jul.	mei	jun.	jul.	
1995=100													
Omzet (waarde)		104,9	110,9	111,9	107,8	106,8	111,7	117,1	106,0	106,4	120,9	110,0	3,7
binnenland		102,4	109,4	110,3	106,6	105,8	111,4	113,3	104,7	106,6	120,1	108,9	4,0
buitenland		111,5	114,8	116,3	111,0	109,4	112,7	127,1	109,4	105,7	122,8	112,7	3,0
Ontvangen orders (waarde)		103,9	112,8	118,2	108,9	107,5	111,2	135,0	115,7	101,3	124,5	109,3	-5,6
binnenland		92,4	104,0	107,2	101,8	96,6	100,6	111,9	108,4	93,8	113,6	93,8	-13,5
buitenland		115,3	121,5	129,1	116,0	118,2	121,5	157,7	122,9	108,7	135,3	124,5	1,3
Afzetprijs		96,2	96,3	96,8	96,4	95,3	95,2	96,7	96,5	95,2	95,1	95,3	-1,3
binnenland		96,8	96,4	96,8	96,7	95,9	95,8	96,8	96,7	95,8	95,8	96,0	-0,7
buitenland		95,1	96,1	96,7	95,9	94,3	94,1	96,6	96,2	94,2	94,0	94,1	-2,1
Verbruiksprijs		91,5	92,5	93,4	92,5	89,7	90,1	93,4	92,9	90,1	90,2	92,0	-1,0
import		91,3	92,8	93,9	92,9	88,6	89,3	94,0	93,6	89,3	89,5	92,6	-1,0
Productie (volume gemiddelde dag)		105,3	109,0	114,3	101,7	108,1	116,0	115,5	94,9	118,0	115,5	.	0,0
Bruto Toegevoegde Waarde (fk, volume)		105,3	109,4	113,3	107,3	108,5
Aantal bedrijven ⁴⁾	1000	7,2	7,5			8							
Uitgesproken faillissementen	1	58	81	19	25	11	18						
Aantal werkdagen	1	254	255	61	66	63	61	21	23	19	22	22	
Energieverbruik	PJ	43	43	10	10	.	.						

¹⁾ Laatste gepubliceerde maand t.o.v. vergelijkbare maand voorgaand jaar. Kwartaalcijfers laatste gepubliceerde kwartaal t.o.v. kwartaal voorgaand jaar
⁴⁾ Stand per 1 januari.

Tabel 4.2

Conjunctuurtest ¹⁾ gegevens: Papier- en grafische industrie

Business survey figures: Manufacture of paper and paperproducts, publishing and printing

	Eenheid	jaar		kwartaal				maand				Gemidd. laatste 12 mnd.	
		1997	1998	1998		1999		1998		1999			
				2e kw.	3e kw.	4e kw.	1e kw.	2e kw.	jul.	aug.	jul.		aug.
Orderontvangst t.o.v. vorige maand		7	5	1	6	2	7	4	-9	9	1	21	7
binnenlandse markt		6	6	-1	10	6	6	3	-10	13	5	26	9
buitenlandse markt		3	-2	2	-13	-15	10	8	-7	-18	-12	15	0
Bedrijvigheid t.o.v. vorige maand		7	8	3	10	7	2	-4	-7	14	-9	7	3
Bezettingsgraad ³⁾	%	87,3	86,9	86,4	86,5	86,3	84,9	84,7					85,6
Productiebelemmeringen ³⁾													
geen	%	82	81	81	77	80	72	75					76
stagnatie a.g.v.													
onvoldoende vraag	%	12	8	8	8	8	14	14					11
tekort aan arbeid	%	1	3	1	5	4	5	7					5
te geringe productiecapaciteit	%	4	2	2	3	1	1	0					1
overige belemmeringen	%	3	6	8	7	7	8	4					7
Orderpositie	⁴⁾	102,3	110,6	108,5	112,1	112,0	111,8	111,8	106,8	115,1	117,5	124,0	113,6
Beoordelingen:													
orderontvangst		1	0	5	0	-6	-6	-17	1	-2	-7	3	-8
orderpositie totaal		-2	0	2	2	-6	-9	-15	0	6	-9	4	-8
orderpositie buitenland		4	-1	2	-2	-9	-13	-12	2	-2	-5	-4	-10
productiecapaciteit		1	-3	-2	-3	0	5	8					3
voorraden gereed product		7	5	5	6	6	7	4	6	7	1	7	5
Concurrentiepositie t.o.v. kw t-1													
binnenlandse markt		7	4	3	0	5	10	6					5
buitenlandse markt													
binnen Europese Unie		2	0	3	-7	-8	-7	-10					-8
buiten Europese Unie		3	-4	3	-5	-13	-5	-17					-10
Verwachting													
buitenlandse afzet komende 3 mnd		12	7	9	3	9	12	-12					3
bedrijvigheid komende 3 mnd		12	10	-5	27	2	17	-1	15	43	16	38	11
verkoopprijs komende 3 mnd		6	2	1	1	2	-1	2	4	1	17	25	4
personeelssterkte komende 6 mnd		-8	-6	-3	-8	-7	-6	3					-5
toe- of afname personeelssterkte	%	-1,0	-0,5	-0,2	-0,8	-0,6	-0,3	0,1					-0,4

¹⁾ De vragen zoals ze in de Conjunctuurtestenquête worden gesteld, zijn te vinden in de alfabetische begrippenlijst.

²⁾ Verschil in percentage toegenomen / groot (+) en afgenomen / klein (-), tenzij anders vermeld.

³⁾ Het kwartaalcijfer heeft betrekking op de laatste maand (verslagmaand) van het betreffende kwartaal.

⁴⁾ Indices: maart 1996=100.

Aardolie-, chemische, rubber- en kunststofverwerkende industrie

Het dunder worden van aardolie beheerst het prijsbeeld en daarmee de nominale stijging van de omzet. Voor het eerst in 1999 zorgt de productie in juni voor een reële groei ten opzichte van 1998. De tevredenheid met de gang van zaken is in de periode juni-augustus vrijwel even hoog als in 1997, het jaar met de hoge groeicijfers.

Naast hogere prijzen ook productiestijging

Sinds april 1999 zijn de grondstofkosten (het verbruik) door de forse stijgingen van de aardolieprijs hoger dan in overeenkomstige maanden van 1998. De afzetprijzen tonen deze ontwikkeling een maand later wat eerst tot alleen nominale stijgingen van de omzet heeft geleid. Voor het eerst in 1999 komt in juni ook de productiewaarde (met 1%) boven het niveau uit van een jaar eerder.

In juli 1999 zijn de afzetprijzen flink gestegen: met bijna 5% ten opzichte van juni 1999 en met ruim 6% ten opzichte van juli 1998. Aanleiding voor deze stijging is de forse prijsstijging van het verbruik in dezelfde maand. Opmerkelijk is dat het prijsniveau van de import van grondstoffen in juli zelfs boven het gemiddelde van 1997 is uitgestegen.

Na aftrek van de prijsstijging blijft in juli een volumestijging van de omzet over van bijna 2% ten opzichte van juli 1998. Dit geeft een indicatie voor een toenemende groei van de productie. Bovendien heeft juli dit jaar een werkdag minder dan 1998. Het effect hiervan wordt geraamd op 2 à 3 procent. Hiermee zou de productiestijging in juli geraamd kunnen worden op 4%, hetgeen niet realistisch lijkt.

Branche neemt gas terug

In de chemie laat de orderontvangst in augustus een voor de tijd van het jaar normale daling zien. In

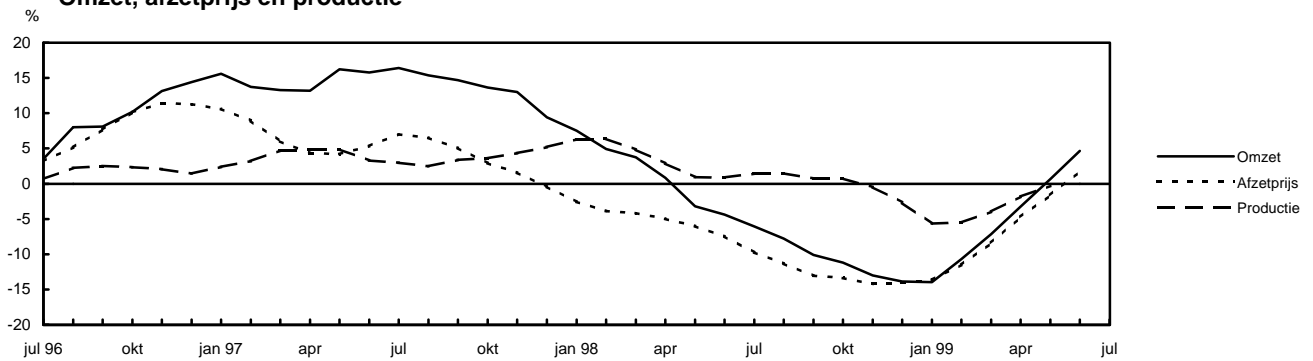
de kunststofverwerkende industrie blijven de orders wel binnenkomen. Uit het oordeel van de ondernemers in de kunststofbranche blijkt dat ook hier sprake is van een normale ontwikkeling. Uit de Conjunctuurtest van augustus blijkt verder dat de bedrijvigheid in de branche als totaal iets is gedaald. De chemie is hier debet aan, want de bedrijvigheid in de kunststofverwerkende industrie blijft in augustus op het niveau van juli gehandhaafd. Voor de orderpositie resulteert voor de totale branche een lichte daling ten opzichte van juli.

Hiermee in contrast is de beoordeling van deze ontwikkelingen door de ondernemers. Gecorrigeerd voor seizoeninvloeden neemt de tevredenheid met orderontvangst en orderpositie in de chemie verder toe terwijl die in de kunststof juist afneemt. Voor de branche als geheel (raffinaderijen, chemie en kunststofverwerking) resulteert een lichte verbetering. De tevredenheid is in de periode juni-augustus gemiddeld vergelijkbaar met die in het groei-jaar 1997.

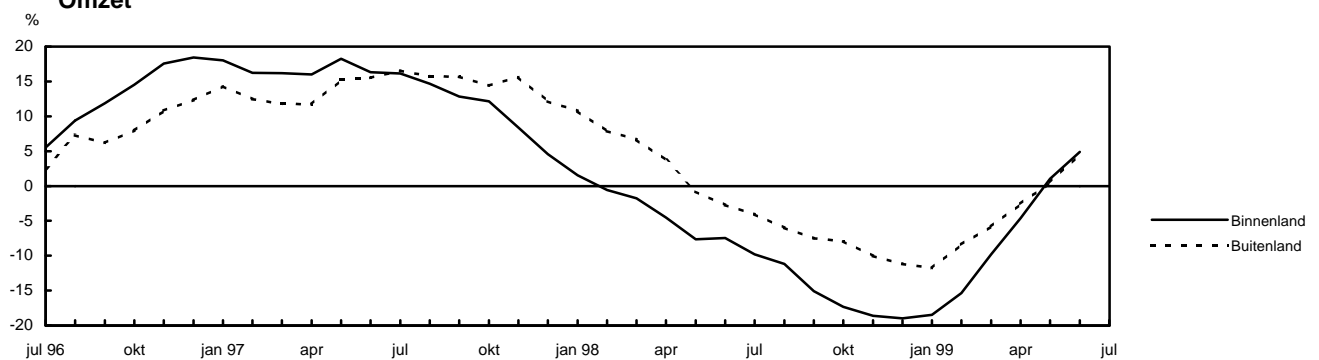
Verwachtingen

De ondernemers in de chemie geven in de Conjunctuurtest aan dat zij een afname van de bedrijvigheid verwachten in de maanden september tot en met november. Hun collega's in de kunststofverwerkende industrie verwachten daarentegen een flinke stijging. Over de verkoopprijzen is men het wel eens: in de gehele branche zullen naar verwachting de prijzen stijgen.

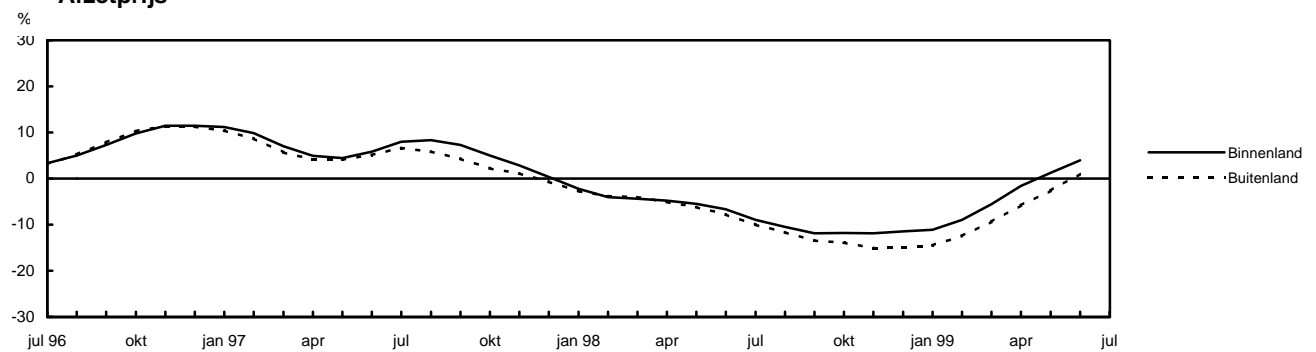
Omzet, afzetprijs en productie

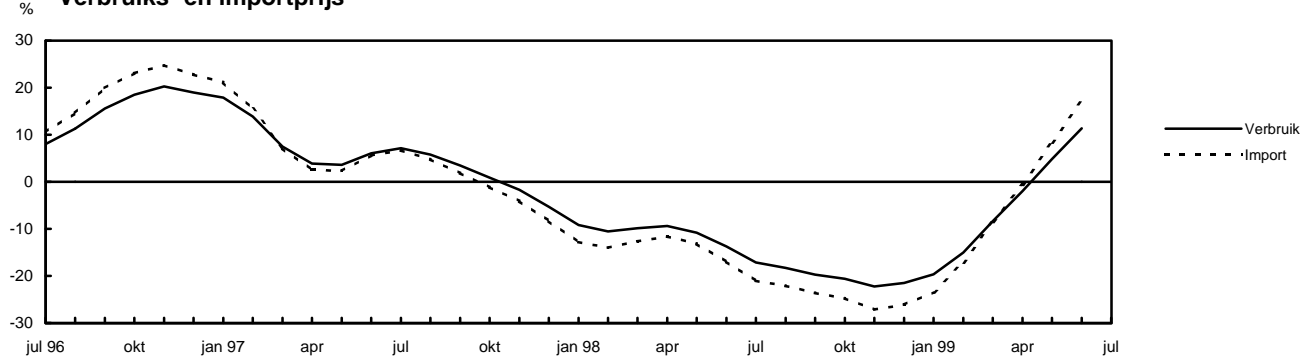
Omzet

Afzetprijs

Verbruiks- en importprijs

Tabel 5.1

Kerngegevens: Aardolie-, chemische, rubber- en kunststofverwerkende industrie

General figures: Manufacture of petroleum, chemicals, rubber and plastic products

	Eenheid	jaar		kwartaal				maand					Ontwik- keling in % ¹⁾
		1997	1998	1998		1999		1998		1999			
				2e kw.	3e kw.	1e kw.	2e kw.	jun.	jul.	mei	jun.	jul.	
1995=100													
Omzet (waarde)		119,2	113,3	116,5	111,0	107,0	117,2	116,5	116,8	113,3	124,4	126,3	8,1
binnenland		122,4	110,6	115,3	108,9	98,9	116,5	114,6	112,3	111,3	124,8	122,8	9,4
buitenland		117,6	114,7	117,1	112,0	111,2	117,6	117,5	119,0	114,3	124,2	128,0	7,5
Afzetprijs		109,2	99,5	101,0	97,8	92,6	99,4	99,6	99,1	99,3	100,6	105,2	6,2
binnenland		109,7	101,0	101,6	99,3	95,9	102,9	100,3	100,3	103,2	103,8	107,7	7,4
buitenland		109,0	98,9	100,8	97,3	91,5	98,2	99,3	98,7	98,0	99,4	104,3	5,7
Verbruiksprijs		114,4	96,7	98,9	93,9	88,6	103,6	95,2	94,7	103,4	106,2	113,9	20,4
import		116,8	94,4	97,5	91,4	85,5	105,5	92,4	92,1	104,9	109,0	119,3	29,5
Productie (volume gemiddelde dag)		104,2	106,4	109,6	103,3	104,1	109,2	109,9	102,5	107,9	111,1	.	1,1
Bruto Toegevoegde Waarde (fk, volume)		104,5	106,6	110,7	103,6	107,8
Aantal bedrijven ⁴⁾	1000	1,8	1,9	.	.	1,9
Uitgesproken faillissementen	1	20	22	7	6	2	7
Aantal werkdagen	1	254	255	61	66	63	61	21	23	19	22	22	.
Energieverbruik	PJ	796	813	195	202

¹⁾ Laatste gepubliceerde maand t.o.v. vergelijkbare maand voorgaand jaar. Kwartaalcijfers laatste gepubliceerde kwartaal t.o.v. kwartaal voorgaand jaar
⁴⁾ Stand per 1 januari.

Tabel 5.2

Conjunctuurtest ¹⁾ gegevens: Aardolie-, chemische, rubber- en kunststofverwerkende industrie

Business survey figures: Manufacture of petroleum, chemicals, rubber and plastic products

	Eenheid	jaar		kwartaal				maand				Gemidd. laatste 12 mnd.	
		1997	1998	1998		1999		1998		1999			
				2e kw.	3e kw.	4e kw.	1e kw.	2e kw.	jul.	aug.	jul.		aug.
Orderontvangst t.o.v. vorige maand		5	-4	1	-10	-12	6	12	-11	-14	3	-5	1
binnenlandse markt		4	-5	-2	-7	-15	7	9	-8	-15	13	1	2
buitenlandse markt		5	-5	0	-13	-10	5	13	-15	-16	-1	-10	1
Bedrijvigheid t.o.v. vorige maand		3	1	3	-4	-3	6	4	6	-11	16	-5	2
Bezettingsgraad ³⁾	%	85,8	86,3	87,1	85,4	84,5	83,6	85,4	84,7
Productiebelemmeringen ³⁾													
geen	%	89	86	86	81	88	83	82	84
stagnatie a.g.v.													
onvoldoende vraag	%	4	6	6	6	8	12	9	9
tekort aan arbeid	%	1	3	4	4	1	1	3	2
te geringe productiecapaciteit	%	3	2	3	1	1	1	2	1
overige belemmeringen	%	4	4	1	8	2	3	4	4
Orderpositie		99,9	102,8	104,6	102,8	100,5	100,1	101,5	103,6	102,3	103,3	102,4	101,2
Beoordelingen:													
orderontvangst		0	-5	-2	-8	-12	-9	-4	-3	-9	5	-2	-7
orderpositie totaal		-1	-5	-5	-6	-9	-10	-5	-4	-6	0	-3	-7
orderpositie buitenland		-1	-6	-4	-10	-10	-12	-1	-6	-8	-1	-4	-8
productiecapaciteit		1	1	1	5	4	4	3	4
voorraden gereed product		2	8	6	11	9	12	3	11	12	2	1	7
Concurrentiepositie t.o.v. kw t-1													
binnenlandse markt		1	2	2	2	3	-6	-1	-1
buitenlandse markt													
binnen Europese Unie		0	-2	-9	1	-1	-4	-3	-2
buiten Europese Unie		5	-7	-11	-7	-10	-7	-5	-7
Verwachting													
buitenlandse afzet komende 3 mnd		8	-1	-13	-2	0	2	2	1
bedrijvigheid komende 3 mnd		7	4	8	-2	4	9	11	-3	1	-2	-3	5
verkoopprijs komende 3 mnd		3	-12	-10	-16	-17	-8	4	-13	-13	7	15	-6
personeelssterkte komende 6 mnd		-8	-6	-6	-6	-4	-14	-15	-10
toe- of afname personeelssterkte	%	-0,3	-0,5	-0,4	-0,3	-0,4	-1,0	-1,1	-0,7

¹⁾ De vragen zoals ze in de Conjunctuurtestenquête worden gesteld, zijn te vinden in de alfabetische begrippenlijst.

²⁾ Verschil in percentage toegenomen / groot (+) en afgenomen / klein (-), tenzij anders vermeld.

³⁾ Het kwartaalcijfer heeft betrekking op de laatste maand (verslagmaand) van het betreffende kwartaal.

⁴⁾ Indices: maart 1996=100.

Metaal-, elektrotechnische en transportmiddelenindustrie

De gemiddelde dagproductie blijft in de eerste helft van 1999 licht achter bij die van de eerste helft van vorig jaar. In de vakantiemaand juli daalt de omzet en de orderontvangst vooral op de buitenlandse markt. Augustus vertoont ten aanzien van de bedrijvigheid en de orderontvangst een stabiel beeld. Voor september tot en met november wordt een toename van de bedrijvigheid verwacht.

Productie blijft iets achter

Vergeleken met juni 1998 is het volume van de gemiddelde dagproductie in juni 1999 met 0,8% gedaald. In vergelijking met de overeenkomstige kwartalen van vorig jaar blijft de gemiddelde dagproductie in het eerste en in het tweede kwartaal van dit jaar met respectievelijk 0,9% en 1,5% achter. Over het eerste halfjaar van 1999 ligt de gemiddelde dagproductie ruim 1% onder die van de eerste helft van vorig jaar.

Omzet valt terug in juli

In juli 1999 daalt de omzet van de metaal-, elektrotechnische en transportmiddelenindustrie met 7% in vergelijking met dezelfde maand van vorig jaar. Opgemerkt dient te worden dat juli dit jaar een werkdag minder telt dan juli verleden jaar. De negatieve invloed van een werkdag minder wordt geraamd op 4 à 5%. Daarnaast speelt nog het feit dat de afzetprijs 0,7% lager is dan een jaar geleden. Na verrekening van deze aspecten laat het volume van de gemiddelde dagomzet een daling van ongeveer 2% zien.

Vooraf op de buitenlandse markt valt de omzet sterk terug. De afname bedraagt zo'n 11% bij een afzetprijs die 1% lager ligt. Hieruit volgt dat het volume van de gemiddelde dagomzet aan buitenlandse afnemers met ruim 6% afneemt.

In Nederland blijft de omzetsdaling beperkt tot 2% bij gelijke afzetprijzen, zodat het volume van de gemiddelde dagomzet nog met ongeveer 2,5% stijgt.

Overigens ligt de prijs van grond- en hulpstoffen die deze branche verbruikt nog bijna anderhalf procent lager dan een jaar geleden.

Binnenlandse orderontvangst stijgt flink

De waarde van de orderontvangst uit het binnenland neemt in juli van dit jaar met 9% toe ten

opzichte van juli 1998. Daarentegen is de waarde van de orders uit het buitenland juist gedaald. Deze daling van bijna 8% laat de groei vanuit Nederland geheel verdampen, want de waarde van de totale orderontvangst loopt met 0,7% terug.

Bedrijvigheid en orders stabiel in augustus

Net als in juli blijft ook in augustus de bedrijvigheid binnen de branche nagenoeg gelijk. Ook de waarde van de totale orderontvangst vertoont in augustus hetzelfde beeld als in juli: vrijwel stabiel terwijl op basis van het seizoen een afname van de orderontvangst verwacht zou mogen worden. Zowel de orders uit het binnenland als die uit het buitenland blijven op peil. In tegenstelling tot in juli, toen de stabiele orderontvangst niet tot meer tevredenheid leidde, zijn de ondernemers in augustus veel beter te spreken over de orderontvangst.

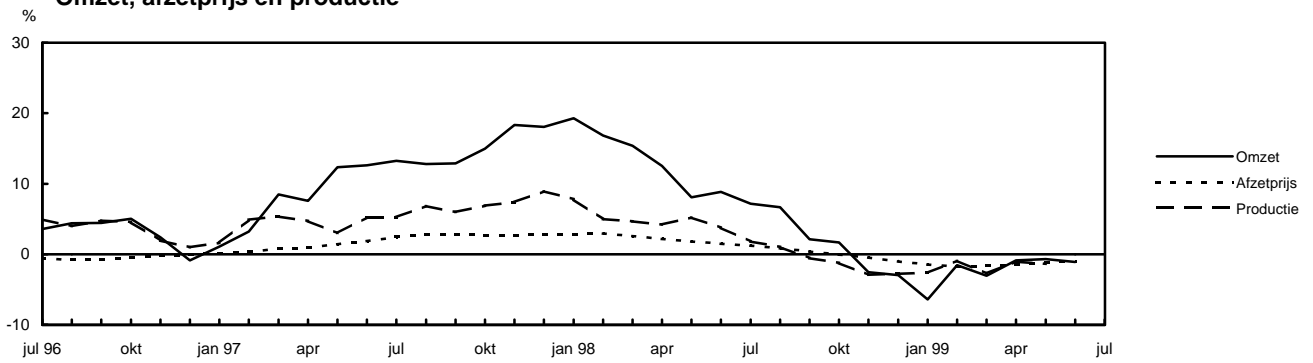
Ook blijkt uit de Conjunctuurttest van augustus dat de index van de orderpositie met 1 procentpunt is opgelopen. Daarnaast geven de fabrikanten aan, gelet op de tijd van het jaar, over hun orderpositie in het algemeen tevreden te zijn.

Verwachtingen

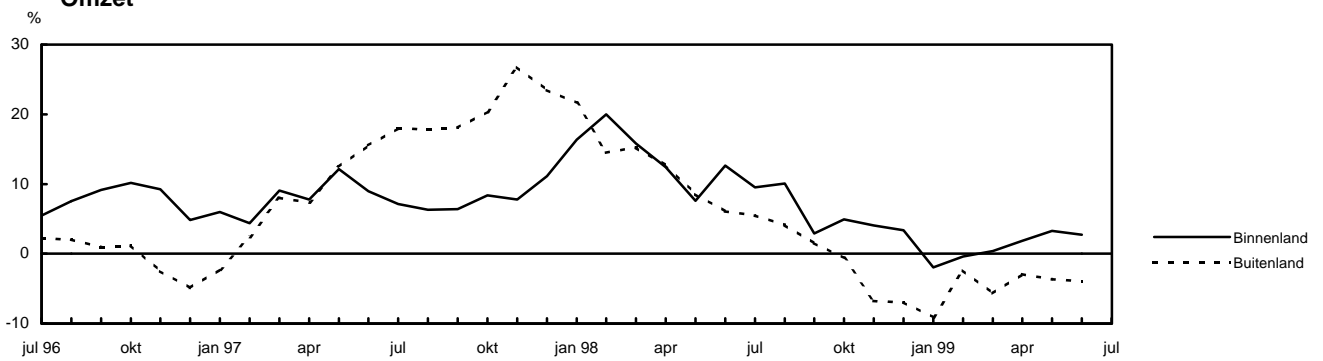
Voor de periode september tot en met november verwachten de producenten in deze branche een toename van de bedrijvigheid. Alleen de fabrikanten van kantoormachines en computers en de producenten in de elektrotechnische industrie zijn een andere mening toegedaan. Zij voorzien een gelijkblijvende bedrijvigheid.

Verder verwachten de ondernemers in de branche dat de verkoopprijzen in de maanden september tot en met november nauwelijks zullen stijgen. Een uitzondering hierop vormt de basismetaal, waar een grote meerderheid van de ondernemers een prijsstijging verwacht.

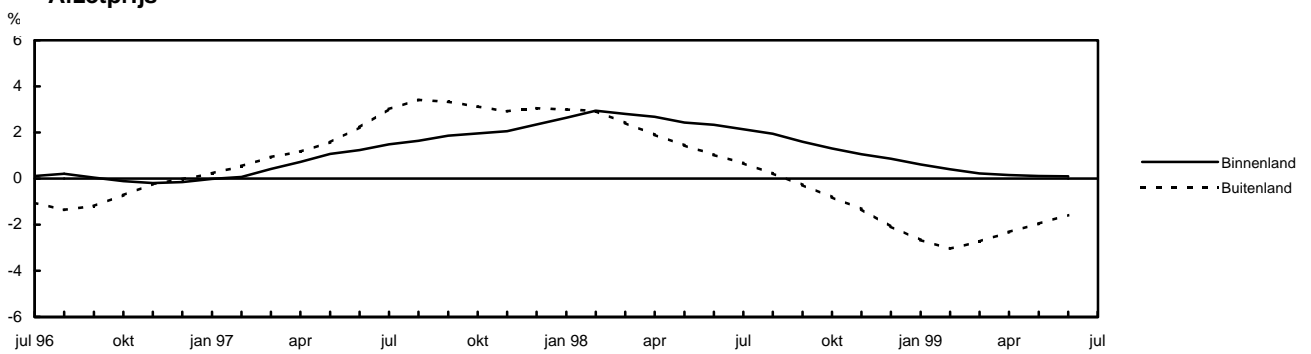
Omzet, afzetprijs en productie

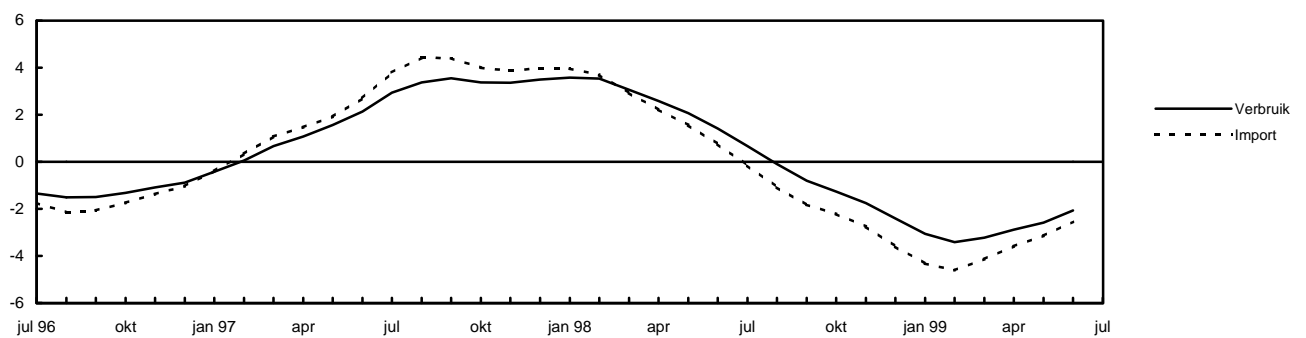
Omzet

Afzetprijs

Verbruiks- en importprijs

Tabel 6.1

Kerngegevens: Metaal-, elektrotechnische en transportmiddelenindustrie

General figures: Manufacture of metal and electrical products, transport equipment

	Eenheid	jaar		kwartaal				maand					Ontwik- keling in % ¹⁾
		1997	1998	1998		1999		1998		1999			
				2e kw.	3e kw.	1e kw.	2e kw.	jun.	jul.	mei	jun.	jul.	
1995=100													
Omzet (waarde)		116,1	123,7	126,3	118,4	117,6	125,6	133,4	125,0	115,9	142,0	116,0	-7,2
binnenland		115,5	127,1	129,8	119,7	124,1	134,4	135,1	130,6	119,7	155,1	127,8	-2,1
buitenland		116,5	121,2	123,7	117,4	112,8	119,1	132,2	121,0	113,0	132,4	107,4	-11,2
Ontvangen orders (waarde)		118,0	117,7	118,6	108,8	114,1	120,7	124,3	110,3	114,7	135,6	109,5	-0,7
binnenland		113,9	123,7	128,4	112,6	117,5	128,6	134,5	106,2	122,7	139,6	116,0	9,2
buitenland		120,9	113,3	111,2	106,0	111,6	114,8	116,7	113,3	108,7	132,5	104,7	-7,6
Afzetprijs		101,7	103,0	103,2	103,2	101,7	102,0	103,2	103,4	102,0	102,1	102,6	-0,7
binnenland		101,4	103,6	103,6	104,0	103,7	103,8	103,6	104,1	103,8	103,8	104,1	0,0
buitenland		101,8	102,6	103,0	102,7	100,5	101,0	102,9	103,0	100,9	101,1	101,8	-1,2
Verbruiksprijs		101,1	102,0	102,8	101,9	99,6	100,2	102,7	102,3	100,2	100,4	100,8	-1,4
import		101,2	101,5	102,5	101,3	98,4	99,3	102,4	101,9	99,3	99,5	99,9	-1,9
Productie (volume gemiddelde dag)		109,8	112,0	118,3	103,6	111,9	116,6	117,4	101,9	117,4	116,4	.	-0,8
Bruto Toegevoegde Waarde (fk, volume)		109,8	112,8	118,8	105,3	113,6
Aantal bedrijven ²⁾	1000	16,1	16,6			16,8							
Uitgesproken faillissementen	1	195	191	38	44	35	36						
Aantal werkdagen	1	254	255	61	66	63	61	21	23	19	22	22	
Energieverbruik	PJ	195	193	48	45	.	.						

¹⁾ Laatste gepubliceerde maand t.o.v. vergelijkbare maand voorgaand jaar. Kwartaalcijfers laatste gepubliceerde kwartaal t.o.v. kwartaal voorgaand jaar
²⁾ Stand per 1 januari.

Tabel 6.2

Conjunctuurtest ¹⁾ gegevens: Metaal-, elektrotechnische- en transportmiddelenindustrie

Business survey figures: Manufacture of metal and electrical products, transport equipment

	Eenheid	jaar		kwartaal				maand				Gemidd. laatste 12 mnd.		
		2)	1997	1998	1998		1999		1998		1999			
					2e kw.	3e kw.	4e kw.	1e kw.	2e kw.	jul.	aug.		jul.	aug.
Orderontvangst t.o.v. vorige maand			8	0	2	-2	-4	2	3	4	-6	0	2	0
binnenlandse markt			6	1	2	0	-6	1	6	6	-2	-6	-2	-1
buitenlandse markt			7	-1	0	-5	-4	-1	-1	1	-11	3	3	-2
Bedrijvigheid t.o.v. vorige maand			8	2	7	1	-5	2	0	4	-4	-3	-4	-1
Bezettingsgraad ³⁾	%		82,9	83,2	84,2	83,4	81,5	83,0	82,1					82,5
Productiebelemmeringen ³⁾														
geen	%		83	83	81	81	85	85	82					83
stagnatie a.g.v.														
onvoldoende vraag	%		6	6	5	6	7	7	8					7
tekort aan arbeid	%		5	6	7	8	4	4	5					5
te geringe productiecapaciteit	%		3	3	4	3	2	2	2					2
overige belemmeringen	%		4	3	3	2	2	2	3					2
Orderpositie		4)	93,5	96,6	97,5	97,7	94,8	96,1	95,8	98,2	98,1	94,8	95,7	95,6
Beoordelingen:														
orderontvangst			-1	-1	2	-1	-8	-6	-10	4	-2	-10	-6	-8
orderpositie totaal			3	4	7	5	-2	-1	-1	7	5	0	-1	-1
orderpositie buitenland			5	5	9	6	-3	0	-2	9	6	-1	2	-1
productiecapaciteit			1	-1	-4	-1	1	1	1					1
voorraden gereed product			2	2	2	2	4	4	4	2	1	3	4	4
Concurrentiepositie t.o.v. kw t-1														
binnenlandse markt			4	2	5	0	3	0	0					1
buitenlandse markt														
binnen Europese Unie			6	5	6	2	4	1	-1					2
buiten Europese Unie			5	0	1	-3	-2	-2	-1					-2
Verwachting														
buitenlandse afzet komende 3 mnd			16	6	5	2	3	6	8					5
bedrijvigheid komende 3 mnd			12	8	9	11	-3	8	2	13	18	7	13	4
verkoopprijs komende 3 mnd			8	-2	-2	-7	-3	-1	1	-6	-5	3	3	-1
personeelssterkte komende 6 mnd			0	4	6	2	1	2	0					1
toe- of afname personeelssterkte	%		-0,7	-0,1	0,3	-0,2	-0,3	0,0	-0,2					-0,2

¹⁾ De vragen zoals ze in de Conjunctuurtestenquête worden gesteld, zijn te vinden in de alfabetische begrippenlijst.

²⁾ Verschil in percentage toegenomen / groot (+) en afgenomen / klein (-), tenzij anders vermeld.

³⁾ Het kwartaalcijfer heeft betrekking op de laatste maand (verslagmaand) van het betreffende kwartaal.

⁴⁾ Indices: maart 1996=100.

Hout-, bouwmaterialen- en overige industrie

In de eerste helft van 1999 neemt het volume van de productie met bijna 1% toe en de omzetwaarde met 6%. Daarbij daalde de inkoop prijs en steeg de verkoopprijs zodat de brutomarge zich dus gunstig ontwikkelde. In het zomerseizoen blijven de ondernemers optimistisch. Een flinke groei van de bedrijvigheid en een lichte prijsstijging wordt op korte termijn voorzien.

Eerste helft 1999 productiegroei 1%

Vergeleken met de eerste helft van 1998 is het volume van de gemiddelde dagproductie in de eerste helft van 1999 toegenomen met bijna 1%. Daarbij was in het eerste kwartaal van 1999 de productie kleiner dan in het eerste kwartaal van 1998. Maar dankzij de groei in het tweede kwartaal van dit jaar groeit per saldo in de eerste helft van dit jaar de productie nog met bijna 1%.

Omzet groeit met 6% in het eerste halfjaar

Vergeleken met juli vorig jaar neemt het volume van de totale omzet in juli dit jaar met ongeveer 3% toe. Bij de berekening van dit volumecijfer is rekening gehouden met een verschil van één werkdag in de overeenkomstige periode. De toename van het omzetvolume met 3% is wat minder hoog dan in mei en juni toen sprake was van een hoge groei van ongeveer 10%. Al met al is sprake van een betrekkelijk goed eerste halfjaar. Vergeleken met de eerste helft van 1998 groeit de omzet namelijk met circa 6% (exclusief prijsontwikkeling).

Stabiel lage prijsstijging van 1%

Sinds begin dit jaar stijgt de totale verkoopprijs in opeenvolgende maanden met ongeveer 1%. Hierbij zijn identieke maanden met vorig jaar vergeleken. In juli stijgt de totale afzetprijs opnieuw met bijna 1%. De binnenlandse component van de afzetprijs is sinds begin dit jaar circa 2% hoger ten opzichte van dezelfde periode vorig jaar, terwijl de buitenlandse component niet of nauwelijks verandert (zie de grafiek van de omzetprijzen).

Brutomarge ontwikkelt zich gunstig

Vergeleken met het eerste halfjaar van 1998 stijgt de verkoopprijs in de eerste zes maanden van 1999 met bijna 1%. Daarentegen daalde de verbruiksprijs in de overeenkomstige periode met bijna 2%. Dit betekent dat de brutomarge per eenheid product zich gunstig heeft ontwikkeld in de eerste helft van 1999 (zie ook de grafieken van de prijzen).

Orderontvangsten kenmerkend voor zomer

Vergeleken met juni nam in juli de waarde van de orderontvangsten wat af. Per saldo meldde namelijk een klein percentage van het ondernemerspanel in juli een afname van de orderontvangsten. Vergeleken met juli is de waarde van de orderontvangsten in augustus nauwelijks veranderd. Maar een klein percentage van het ondernemerspanel meldt een toename van de orderontvangsten. Dat er geen substantiële toe- of afname van de orderontvangsten is in zowel juli als augustus is gebruikelijk voor de tijd van het jaar. Na de zomertijd worden er gewoonlijk weer meer orders geplaatst. Behalve op grond van het seizoen na de zomer is een verdere toename van de orderontvangsten tamelijk waarschijnlijk. Niet alleen ontwikkelt de Nederlandse economie zich voorspoediger, zoals onder meer blijkt uit de hoge koopbereidheid van consumenten, maar extra orders zullen ook door bouwbedrijven geplaatst worden (hoogconjunctuur). Immers in de bouwsector is de vakantie dan ook achter de rug en zal weer op volle toeren worden gewerkt.

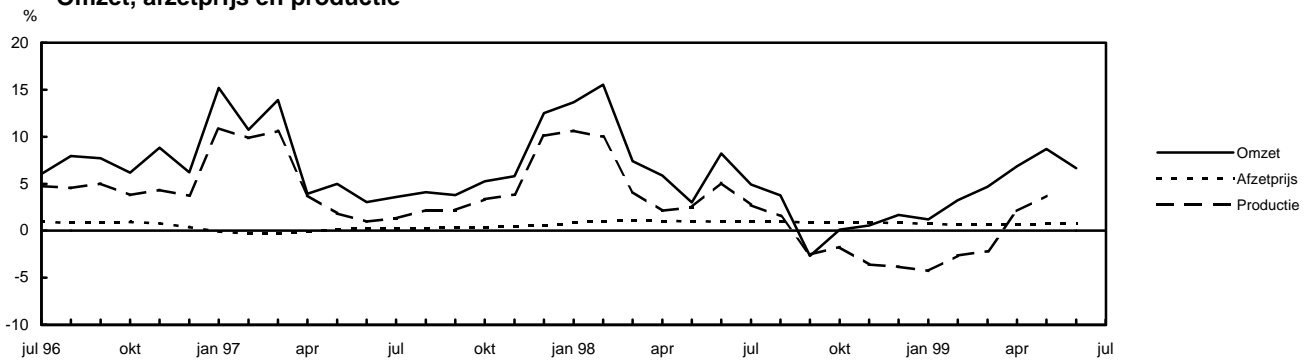
Ondernemers positiever in augustus

Na een lichte krimp in juli loopt de index van de orderpositie in augustus op tot bijna 105. De index van de orderpositie is een maatstaf voor het aantal maanden werk in voorraad. De tevredenheid van de ondernemers neemt het meest toe bij de (buitenlandse) orderpositie. De voorraden gereed product beoordelen zij opnieuw als wat minder groot. Een minpuntje is echter dat de tevredenheid over de orderontvangsten wat afneemt. Al met al overheerst dus toch een optimistische stemming.

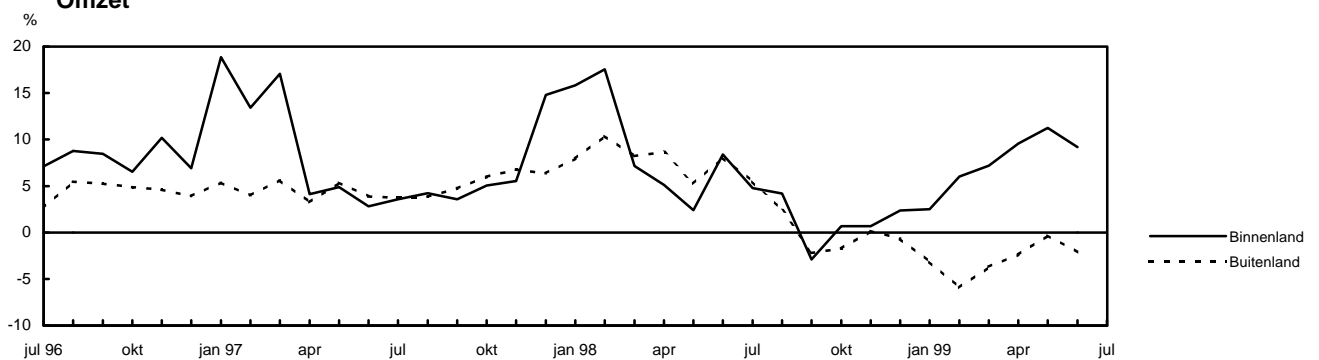
Verwachtingen

Voor de maanden september tot en met november verwachten de ondernemers dat de bedrijvigheid toeneemt en dat de verkoopprijzen licht stijgen.

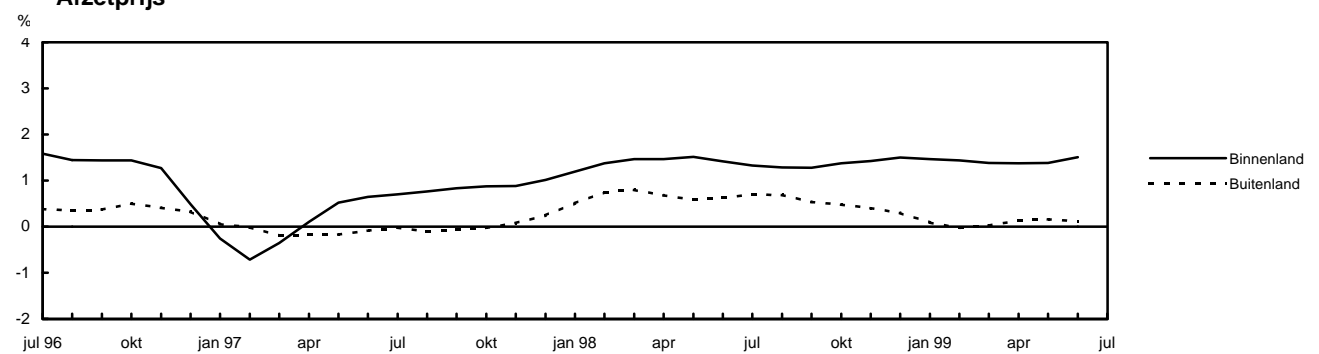
Omzet, afzetprijs en productie

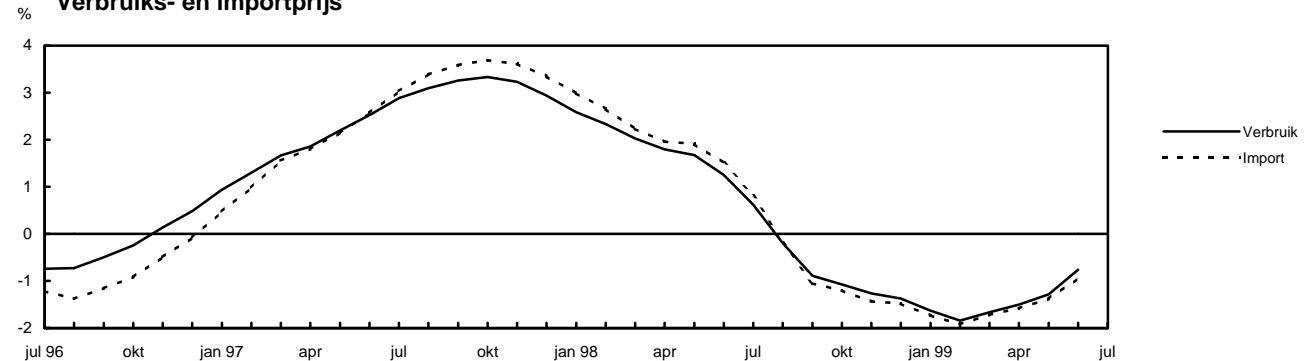
Omzet

Afzetprijs

Verbruiks- en importprijs

Tabel 7.1

Kerngegevens: Hout-, bouwmaterialen- en overige industrie

General figures: Manufacture of wood and other products

	Eenheid	jaar		kwartaal				maand					Ontwik- keling in % ¹⁾
		1997	1998	1998		1999		1998		1999			
				2e kw.	3e kw.	1e kw.	2e kw.	jun.	jul.	mei	jun.	jul.	
1995=100													
Omzet (waarde)		109,9	115,6	123,7	108,4	116,3	134,6	130,0	114,1	124,9	148,8	113,0	-1,0
binnenland		111,4	117,3	126,6	109,0	120,4	141,0	132,5	114,9	130,4	156,8	115,2	0,3
buitenland		105,4	109,9	114,5	106,7	103,0	114,3	121,8	111,6	107,4	123,3	105,9	-5,1
Afzetprijs		101,3	102,3	102,3	102,2	102,9	103,0	102,4	102,3	103,0	103,1	103,1	0,8
binnenland		102,2	103,7	103,7	103,5	104,9	105,2	103,8	103,5	105,1	105,4	105,2	1,7
buitenland		100,5	101,1	101,2	101,1	101,2	101,3	101,3	101,3	101,3	101,3	101,4	0,1
Verbruiksprijs		101,9	102,5	103,4	102,0	101,3	102,0	103,7	102,5	101,9	102,4	102,7	0,2
import		101,3	102,1	103,1	101,6	100,8	101,6	103,6	102,3	101,4	102,1	102,1	-0,2
Productie (volume gemiddelde dag)		106,2	108,7	119,8	99,2	103,2	124,3	122,0	99,7	123,7	126,4	.	3,6
Bruto Toegevoegde Waarde (fk, volume)		106,2	109,4	118,5	102,7	102,4	-2,1
Aantal bedrijven ²⁾	1000	10,3	10,6			10,9							
Uitgesproken faillissementen	1	131	86	17	27	32	15						
Aantal werkdagen	1	254	255	61	66	63	61	21	23	19	22	22	
Energieverbruik	PJ	43	41	10	9	.	.						

¹⁾ Laatste gepubliceerde maand t.o.v. vergelijkbare maand voorgaand jaar. Kwartaalcijfers laatste gepubliceerde kwartaal t.o.v. kwartaal voorgaand jaar²⁾ Stand per 1 januari.

Tabel 7.2

Conjunctuurtest ¹⁾ gegevens: Hout- en bouwmaterialen- en overige industrie

Business survey figures: Manufacture of wood and other products

	Eenheid	jaar		kwartaal				maand				Gemidd. laatste 12 mnd.	
		1997	1998	1998		1999		1998		1999			
				2e kw.	3e kw.	4e kw.	1e kw.	2e kw.	jul.	aug.	jul.		aug.
Orderontvangst t.o.v. vorige maand		5	1	-3	2	-13	13	6	3	-4	-5	4	2
binnenlandse markt		6	1	-3	1	-13	13	8	5	-4	0	3	2
buitenlandse markt		-1	-4	-2	0	-10	16	1	-16	-9	-25	-1	2
Bedrijvigheid t.o.v. vorige maand		9	3	5	5	-8	6	8	8	-1	0	1	2
Bezettingsgraad ³⁾	%	86,9	86,8	87,6	87,1	84,7	86,1	86,7					86,2
Productiebelemmeringen ³⁾													
geen	%	80	79	79	78	79	79	73					77
stagnatie a.g.v.													
onvoldoende vraag	%	9	7	7	6	9	6	7					7
tekort aan arbeid	%	5	8	9	10	6	7	8					8
te geringe productiecapaciteit	%	3	2	2	2	1	2	7					3
overige belemmeringen	%	4	4	3	4	5	6	5					5
Orderpositie	⁴⁾	106,2	104,3	105,8	104,3	100,3	103,0	104,9	105,0	104,5	104,3	104,7	103,1
Beoordelingen:													
orderontvangst		-2	-5	-6	-2	-15	-3	-3	5	-4	1	-2	-6
orderpositie totaal		-1	-3	-5	-2	-10	-2	-2	-1	4	2	5	-4
orderpositie buitenland		-11	-8	-7	-10	-8	-4	-10	-5	-9	3	7	-6
productiecapaciteit		2	1	-1	-2	4	2	-3					0
voorraden gereed product		5	5	3	3	12	15	14	3	1	8	6	12
Concurrentiepositie t.o.v. kw t-1													
binnenlandse markt		6	2	-1	1	2	2	7					3
buitenlandse markt													
binnen Europese Unie		-7	-7	-2	-3	-11	-10	1					-6
buiten Europese Unie		-2	-7	-1	-13	-9	-16	-4					-11
Verwachting													
buitenlandse afzet komende 3 mnd		12	8	2	8	9	20	-9					7
bedrijvigheid komende 3 mnd		12	8	6	11	-7	19	11	11	21	12	17	8
verkoopprijs komende 3 mnd		6	5	-5	-1	9	8	4	1	-2	2	5	6
personeelssterkte komende 6 mnd		-2	0	0	0	-1	3	3					1
toe- of afname personeelssterkte	%	-0,1	0,1	-0,2	0,3	-0,1	0,3	-0,1					0,1

¹⁾ De vragen zoals ze in de Conjunctuurtestenquête worden gesteld, zijn te vinden in de alfabetische begrippenlijst.²⁾ Verschil in percentage toegenomen / groot (+) en afgenomen / klein (-), tenzij anders vermeld.³⁾ Het kwartaalcijfer heeft betrekking op de laatste maand (verslagmaand) van het betreffende kwartaal.⁴⁾ Indices: maart 1996=100.

Gepubliceerde artikelen

In de Industriemonitor verschijnen maandelijks één of meer artikelen over de industrie. Onderstaande artikelen zijn reeds gepubliceerd.

Artikel	Auteur(s)	Maand
Het belang van onderzoek en innovatie voor bedrijfsresultaten	Luuk Klomp George van Leeuwen	oktober '99
De bouwmaterialenindustrie	Willem Heijnen	augustus '99
Seizoencorrectie en 'nowcasting' van producentenprijzen 1990-1997	Narly Rambharos	juli '99
Industriële bedrijfsafvalstoffen, 1984-1996	Paul Klein	juni '99
Banencreatie bij het Klein-, Midden- en Grootbedrijf	Ron van Dijk Ben van der Eijken Henry Nieuwenhuijsen	juni '99
Winstgroei bij kleine ondernemingen	Erik Smeets	mei '99
Hoge investeringen ondanks tanend ondernemersvertrouwen	André Meurink	april '99
De industrie in 1998: afvlakking na een forse groei in 1997	Willem Heijnen	maart '99
Het producentenvertrouwen: conjunctuuraanwijzer van de CBS-koersindex?	Roberto Wekker	februari '99
Meer onderzoek en innovatie in Nederland	Luuk Klomp	januari '99
Internationalisering van de industrie	Robert Goedegebuure	januari '99
Vijf jaar PRODCOM in Nederland	Jos Smeets	november '98
Nederland en de industrie: werkloosheid, werkgelegenheid en arbeidstekort	Roberto Wekker	oktober '98
De cacaoonverwerkende industrie: een dwerg of een reus?	Willem Heijnen	september '98
Investeren in de toekomst	Gerhard Meinen	augustus '98
Gevaarlijk afval 1993-1996	Harrie Meeuwissen	juli '98
De statistiek van CV-ketels	Willem Heijnen Tjakko Tol	juni '98
De top vijftig Nederlandse export in de jaren negentig	Vick Smeets	mei '98
De economie en het weer, de kalender en incidenten	Roberto Wekker	april '98
Nijverheid verwacht ook in 1998 fors te investeren	Gerhard Meinen	maart '98
Industrie regionaal	Jeroen Reijnders	februari '98
Forse conjunctuuropleving in de industrie in 1997 98	Roberto Wekker	februari
De Nederlandse voedings- en genotmiddelenindustrie	Tjakko Tol Henry Nieuwenhuijsen	januari '98

Gepubliceerde producttabellen

Hieronder staat een overzicht van in de Industriemonitor opgenomen producttabellen (tabellen x.3).

De producttabellen bevatten een systematische opsomming van de meest recente productgegevens per branche. Verkopen in waarden worden per kwartaal gepubliceerd. De verkopen in hoeveelheden worden jaarlijks opgenomen in de Industriemonitor. Omdat bij publicatie van het meest recente kwartaal de voorgaande kwartalen worden geactualiseerd, kunnen deze cijfers afwijken.

Het nummer van de "Industriemonitor" wat hieronder vermeld staat, betreft het meest recente exemplaar waarin de productgegevens over de betreffende verslagperiode zijn opgenomen.

Periode		Waarde / hoeveelheid	Industriemonitor
1999	1 ^e kw	waarde	september '99
1998	jaar	hoeveelheid	juli '99
	jaar	waarde	juli '99
	4 ^e kw	waarde	september '99
	3 ^e kw	waarde	september '99
	2 ^e kw	waarde	september '99
	1 ^e kw	waarde	september '99
1997	jaar	hoeveelheid	juli '99
	jaar	waarde	juli '99
	4 ^e kw	waarde	juni '99
	3 ^e kw	waarde	februari '99
	2 ^e kw	waarde	november '98
	1 ^e kw	waarde	september '99
1996	jaar	hoeveelheid	september '98
	jaar	waarde	september '98
	4 ^e kw	waarde	april '97
	3 ^e kw	waarde	februari '99
	2 ^e kw	waarde	november '97
	1 ^e kw	waarde	september '99
1995	jaar	hoeveelheid	juli '98
	jaar	waarde	juni '97
	4 ^e kw	waarde	juni '97
	3 ^e kw	waarde	februari '99
	2 ^e kw	waarde	november '97
	1 ^e kw	waarde	november '98
1994	jaar	hoeveelheid	juli '98
	jaar	waarde	juni '97
	3 ^e kw	waarde	februari '98
	2 ^e kw	waarde	november '97
	1 ^e kw	waarde	september '97
1993	jaar	hoeveelheid	juli '98
	jaar	waarde	februari '97

Andere CBS-publicaties

Statistisch Jaarboek

Dit boek bevat cijfers over alle aspecten van de Nederlandse samenleving: bevolking, inkomen, economie, prijzen, financiële markten, milieu en vele andere onderwerpen. Het verschijnt jaarlijks in januari.

Jaarlijks, 588 blz., f 49,95.

ISSN 0924-2686. Kengetal K-26/1999.

Statistisch Bulletin

Het Statistisch Bulletin verschijnt wekelijks met de meest recente uitkomsten van alle statistische onderzoeken van het CBS. Het abonnement omvat tevens het maandelijks Conjunctuurbericht. Hierin wordt de actuele stand van zaken in de Nederlandse economie met behulp van korte en krachtige analyses en grafische presentaties getoond.

- *Statistisch Bulletin: wekelijks, circa 10 blz.*
ISSN 0166-9680.

- *Conjunctuurbericht: maandelijks, 4 blz.*
ISSN 0920-9743.

f 131,00 per jaar.

Tweehonderd jaar statistiek in tijdreeksen

Deze publicatie geeft historische reeksen waarmee de lange termijn ontwikkelingen in ons land in de periode 1800-1999 nauwkeurig kunnen worden gevolgd. Deze historisch-statistische database is een aanrader voor onderzoekers en andere gebruikers van historische tijdreeksen. De publicatie zal in december 1999 verschijnen.

Eenmalig, f 55,00.

ISBN 90.6861.175.5, + cd-rom.

Index

Het CBS-magazine met een geheel eigen vormgeving. Index geeft vanuit de statistische optiek een brede kijk op de vele economische en sociale aspecten van de samenleving. Veel thema-nummers met daarnaast een aantal gevarieerde onderwerpen.

Jaarlijks 10 nummers, circa 28 blz., f 122,50 per jaar.

ISSN 1380-7447. Kengetal A-152/1999.

Samenvattend overzicht van de industrie

Het samenvattend overzicht geeft een overzicht van de belangrijkste variabelen van de afzonderlijke productiestatistieken van bedrijven. De publicatie bevat ook informatie over de verkopen van zelfvervaardigde producten.

Jaarlijks, 96 blz., f 37,50.

ISSN 0168-5546. Kengetal K-160/1997/1998.

Nederlandse Economie

Met deze publicatie beoogt het CBS op prettig leesbare een breed en samenhangend overzicht te geven van de

economie in Nederland. Behalve financieel-economische ontwikkelingen komen ook de arbeidsmarkt, bevolking, welzijn, milieu en regionale onderwerpen aan de orde. Door Nederland te spiegelen aan het buitenland, wordt bovendien de internationale positie van ons land belicht.

Jaarlijks, 204 blz., f 32,50.

ISSN 1386 – 1042.

Maandstatistieken

Het CBS publiceert naast de Industriemonitor nog een aantal andere maandelijks periodieken. Enkele zijn:

- *Maandstatistiek Internationale Handel*
Maandelijks, ca. 30 blz., f 158,00 per jaar.
ISSN 1384-6981. Kengetal M-11.
- *Sociaal-Economische Maandstatistiek*
Maandelijks, ca. 80 blz., f 210,00 per jaar.
ISSN 0168-549X. Kengetal V-4/1999.
- *Maandstatistiek van de Prijzen*
Maandelijks, ca. 100 blz., f 205,00 per jaar.
ISSN 0166-9486. Kengetal U-2/1999.
- *Maandstatistiek Detailhandel*
Maandelijks, ca. 50 blz., f 163,00 per jaar.
ISSN 1385-0105. Kengetal L-10/1999.
- *Maandstatistiek Bouwnijverheid*
Maandelijks, ca. 40 blz., f 140,00 per jaar.
ISSN 0166-9338. Kengetal K-3/1999.
- *Financiële Maandstatistiek*
Maandelijks, ca. 50 blz., f 173,00 per jaar.
ISSN 1381-6780, Kengetal O-1/1999.

Catalogus CBS-publicaties

Een systematisch overzicht van alle publicaties die het CBS heeft uitgebracht. Deze is op aanvraag gratis verkrijgbaar (telefoon 045 - 570 7070).

Diskettes

Veel gegevens zijn ook op diskette verkrijgbaar. Er zijn onder meer maandelijks en jaarlijkse diskettes met alle beursindices. Bestellen: telefoon 045 - 570 7070.

Teletekst

Conjunctuurinformatie en de meest recente CBS-persberichten staan op pagina 556 en 557 van NOS-Teletekst.

Internet

Het CBS heeft een website. Deze is te bereiken via <http://www.cbs.nl>. De site bevat statistische kerncijfers over de Nederlandse samenleving. Actuele statistische uitkomsten staan in persberichten die kunnen worden gedownload.

Voor bestellingen van CBS-publicaties kunt u terecht bij de bestelservice van de sector Marketing en Verkoop van het CBS, tel 045 - 570 7070, fax 045 - 570 6268 of e-mail verkoop@cbs.nl, of via de boekhandel. Alle publicaties zijn ter inzage of kunnen in bruikleen worden verkregen in onze bibliotheken. Tevens is in beide vestigingen een boekwinkel waar alle publicaties tegen contante betaling kunnen worden gekocht. De CBS-catalogus met CBS-publicaties is op aanvraag gratis verkrijgbaar (tel. 045 570 7070).

Informatieservice

Het CBS: Betrouwbare informatie voor u

De Nederlandse overheid vindt het belangrijk dat u over betrouwbare en onafhankelijke informatie kunt beschikken. Het Centraal Bureau voor de Statistiek zorgt hier al bijna 100 jaar voor. Het CBS verzamelt, bewerkt en analyseert gegevens over alle aspecten van de Nederlandse samenleving. Hieruit publiceren wij informatie over bijvoorbeeld de Nederlandse economie maar ook over de leefsituatie van de bevolking en over het milieu. Tevens garanderen wij dat individuele gegevens van personen of bedrijven niet zijn af te leiden uit de gepubliceerde cijfers.

Veelzijdige en flexibele dienstverlening

CBS-informatie is voor iedereen toegankelijk. Vooral beleidsmedewerkers, markt- en bedrijfstakanalisten, onderzoekers en studenten maken hier veelvuldig gebruik van. Ook op de CBS-site op

De Infogroepen

Het CBS beschikt echter over veel meer, en meer gedetailleerde informatie dan er in een publicatie zoals de Industriemonitor wordt opgenomen. Die informatie is op aanvraag verkrijgbaar bij onze Infogroepen. Van de onderwerpen die in de Industriemonitor staan zoals de productie, omzet, prijzen, in- en uitvoer en de conjunctuurtest zijn meer gedetailleerde gegevens beschikbaar voor specifieke branches en bedrijfstakken zoals de zuivelindustrie en de landbouwmachine-industrie. Kortom: voor alles wat u wilt weten over de industrie kunt u terecht bij onze Infogroep Industrie.

Branchepublicaties vervangen Productiestatistieken industrie

De publicaties Productiestatistieken industrie zoals ze tot en met

De Infogroepen	Telefoon	Fax	E-mail
Infoservice	(045) 570 70 70	(045) 570 62 68	infoserv@cbs.nl
Arbeid en Lonen	(070) 337 58 50	(070) 337 59 94	infosec@cbs.nl
Bedrijven (aantal)	(045) 570 79 37	(045) 570 62 66	infogwm@cbs.nl
Bevolking	(070) 337 58 30	(070) 337 59 87	infosbv@cbs.nl
Bouw	(070) 337 42 41	(070) 337 59 75	infolbn@cbs.nl
Conjunctuur en Regio	(070) 337 38 00	(070) 337 59 81	infopcr@cbs.nl
Consumentenprijsindex (inflatie)	(070) 337 58 09	(070) 337 59 94	infosec@cbs.nl
Cultuur, Toerisme en Recreatie	(070) 337 58 67	(070) 337 59 96	infokcr@cbs.nl
Eurodatashop	(070) 337 49 00	(070) 337 59 84	datashop@cbs.nl
Financiële markten	(070) 337 45 67	(070) 337 59 77	infohfo@cbs.nl
Gezondheid en Welzijn	(070) 337 58 64	(070) 337 59 79	infokgw@cbs.nl
Industrie	(045) 570 76 17	(045) 570 62 77	infolin@cbs.nl
Inkomen, Vermogen, Koopkracht	(045) 570 75 23	(045) 570 62 72	infosiv@cbs.nl
Internationale handel	(045) 570 79 17	(045) 570 66 75	infohjh@cbs.nl
Landbouw	(070) 337 58 03	(070) 337 59 51	infollb@cbs.nl
Milieu	(070) 337 58 96	(070) 337 59 76	infolmi@cbs.nl
Nationale rekeningen	(070) 337 58 76	(070) 337 59 81	infopni@cbs.nl
Onderwijs	(070) 337 53 45	(070) 337 59 78	infosoz@cbs.nl
Overheid	(070) 337 58 99	(070) 337 59 80	infokov@cbs.nl
Rechtsbescherming, Veiligheid	(070) 337 58 66	(070) 337 59 79	infokrv@cbs.nl

Internet is veel informatie te vinden. Hier vindt u Statline, de voor het publiek toegankelijke databank van het CBS. Deze is gevuld met actuele cijfers, persberichten, tijdreeksen etc. Vraagt u informatie bij ons aan dan verstrekken wij die in de vorm die u wenst: per post, fax, e-mail, diskette of bij eenvoudige inlichtingen telefonisch. Alle informatie kan zowel incidenteel als op basis van een abonnement geleverd worden.

Onze informatie is in principe gratis. Dat houdt in dat telefonische inlichtingen gratis worden verstrekt en dat publicaties gratis toegankelijk zijn bij de CBS-bibliotheken in Voorburg en Heerlen en bij vele openbare en universiteitsbibliotheken. Voor het ontvangen van bijvoorbeeld publicaties of diskette betaalt u slechts de kosten van de informatiedrager en het verzenden. Als de door u gewenste informatie niet direct voorhanden is, kan het CBS maatwerk leveren. U betaalt dan de extra arbeidskosten.

het verslagjaar 1995 zijn verschenen, bestaan niet meer. Ze zijn vervangen door branchepublicaties die een actueel en totaal overzicht geven van de bij het CBS beschikbare informatie van de diverse branches in de industrie. In deze publicaties worden naast de uitkomsten van de productiestatistieken ook gegevens uit andere enquêtes over de desbetreffende branche opgenomen, zoals de afzet van producten, maandelijkse omzetcijfers, investeringen, producentenprijzen, in- en uitvoer, energieverbruik en gegevens uit de Milieustatistieken. De uitkomsten worden in hun onderlinge samenhang besproken zodat een actueel en totaal beeld wordt gegeven van de branche.

Reeds verschenen branchepublicaties zijn:

- De Nederlandse Chemische industrie 1996
- De Nederlandse Voedings- en genotmiddelenindustrie 1996

De informatie zoals die in de Productiestatistieken industrie was opgenomen, blijft echter wel beschikbaar in de vorm van tabellen, gebundeld per bedrijfstak (SBI 2 digit), bedrijfsgroep (SBI 3 digit) of bedrijfssubgroep (SBI 4 digit). Voor bestellingen hiervan kunt u contact opnemen met het CBS Heerlen, telefoon (045) 570 76 17, fax (045) 570 62 77.

Zojuist verschenen:

Samenvattend overzicht van de industrie. Deze publicatie geeft een overzicht van de belangrijkste variabelen van de afzonderlijke productiestatistieken van bedrijven. Deze editie bevat tevens gegevens over de ontwikkelingen in 1998 en over de verkopen van zelfvervaardigde producten.

Alfabetische begrippenlijst

Bedrijfsinvesteringen in vaste activa

Tot de investeringen in vaste activa worden gerekend de goederen die worden aangeschaft (of in eigen beheer zijn voortgebracht) met het doel ze als kapitaalgoed in het productieproces aan te wenden. In het algemeen gaat het om goederen met een levensduur van meer dan een jaar bijvoorbeeld gebouwen, machines en vervoermiddelen. De toevoeging 'bruto' geeft aan dat de investeringen zowel de vervangings- als uitbreidingsinvesteringen omvatten. Het gaat hier om volumeontwikkelingen, dus gecorrigeerd voor prijsmutaties. Informatie: 070-3374795.

Bruto Binnenlands Product (BBP)

Het BBP is de som van de in het binnenland gevormde toegevoegde waarde inclusief de afschrijvingen. Deze indicator wordt veel gebruikt om de economische groei weer te geven. Bij het samenstellen van deze indicator gebruiken wij gegevens over zowel de productie als de bestedingen. Voor totaal Nederland is alleen de volumeontwikkeling opgenomen, dat wil zeggen voor prijsontwikkelingen.

BBP (mp)

Bruto Binnenlands Product tegen marktprijzen. Dit is inclusief het saldo van de indirecte belastingen en de prijsverlagende subsidies.

BBP (fk)

Bruto Binnenlands Product tegen factorkosten. Dit is exclusief het saldo van de indirecte belastingen en de prijsverlagende subsidies. Informatie: 070-3374795.

Bruto Toegevoegde Waarde

De bruto toegevoegde waarde is gedefinieerd als de waarde van de productie minus de waarde van het verbruik (inclusief afschrijvingen); het gaat hier om de waarde die wordt toegevoegd aan de goederen (en/of diensten) die in het productieproces worden gebruikt. Tot het verbruik behoren niet de diensten van de ingezette arbeid en kapitaal. Informatie: 070-3374795.

CBS-Koersindex

De CBS-Koersindex geeft de ontwikkeling weer van het gemiddelde koersniveau van gewone aandelen. De index wordt eenmaal per dag berekend op basis van de slotkoersen. In deze berekening worden alle op de beurs genoteerde Nederlandse gewone aandelen betrokken met uitzondering van aandelen van vastgoedfondsen, beleggings- en houdstermaatschappijen. Bij de berekening wordt wel gecorrigeerd voor kapitaalmutaties (bijvoorbeeld emissies), maar niet voor dividenduitkeringen. Het maandcijfer is het rekenkundig gemiddelde van de dagcijfers. Informatie: 070-3374627.

Conjunctuurtest

Elke maand houdt het CBS onder circa 1.700 ondernemingen uit de industrie een conjunctuurenquête. Deze enquête -de Conjunctuurtest- heeft tot doel binnen vier weken na een verslagmaand actuele informatie te verschaffen over de economische ontwikkelingen in de bedrijfstak industrie en de daaronder vallende bedrijfsklassen en -groepen. Het gaat daarbij met name om de richting waarin een aantal conjunctuurindicatoren zoals bedrijvigheid, orderontvangst, voorraden, orderpositie etc. zich van maand op maand ontwikkelt. Met het oog hierop zijn de vragen eenvoudig gehouden. Er wordt niet naar exacte, kwantitatieve gegevens gevraagd. De cijfermatige presentatie van de resultaten over de vragen met een driedelige antwoordstructuur vindt plaats in de vorm van saldering van de positieve (gestegen; groot) en negatieve (gedaald; klein) antwoorden (in %). De saldi geven informatie over de richting waarin de variabelen zich hebben ontwikkeld. Bij de ontwikkelingsvragen geeft het saldo op zich al direct de richting aan. Bij de beoordelingsvragen, die een momentopname weergeven, is daartoe vergelijking met het saldo van de voorafgaande maand nodig. De gegevens worden verzameld bij bedrijven met minstens 10 werknemers.

Variabele in de tabel in de Industriemonitor met daaronder de vraagstelling op het enquêteformulier van de Conjunctuurtest.

Bedrijvigheid t.o.v. de vorige maand:

Het niveau van de productie is, vergeleken met de vorige maand (de invloed van feest- en vakantiedagen buiten beschouwing gelaten): toegenomen / vrijwel gelijk gebleven/ afgenomen.

Beoordeling orderontvangst:

De totale orderontvangst¹ in de afgelopen maand beoordelen wij, gelet op de tijd van het jaar, als: groot / normaal / klein.

Beoordeling orderpositie:

De orderportefeuille¹ beoordelen wij, gelet op de tijd van het jaar, als: groot / normaal / klein.

Beoordeling productiecapaciteit:

De huidige productiecapaciteit achten wij, gelet op de te verwachten afzetontwikkeling, als (te): groot / normaal / klein.

Beoordeling voorraden gereed product

Onze voorraden eindproduct beoordelen wij, gelet op de te verwachten afzetontwikkeling, als (te): groot / normaal / klein.

Bezettingsgraad:

¹ Indien u uitsluitend levert uit voorraad en de orderportefeuille is vrijwel nihil, dan kunt u voor 'orderontvangst' lezen 'omzet/verkoop'. Bij de beoordelingsvragen over de orderportefeuille geeft u vervolgens een oordeel over de huidige afzetontwikkeling van het bedrijf (gunstig = groot; ongunstig = klein).

De bezettingsgraad² van de beschikbare productie-installaties bedroeg in de verslagmaand ca.%

Concurrentiepositie t.o.v. kw t-1

De concurrentiepositie³ van ons bedrijf is in de afgelopen 3 maanden op de markt: verbeterd / vrijwel gelijk gebleven / verslechterd.

Vervolg van variabele in de tabel in de Industriemonitor met daaronder de vraagstelling op het enquêteformulier van de Conjunctuurtest.

Orderontvangst t.o.v. de vorige maand:

De waarde van de orderontvangst¹ is vergeleken met de vorige maand uit het buitenland / uit het binnenland / in totaal: toegenomen / vrijwel gelijk gebleven / afgenomen.

Orderpositie:

Onze totale orderportefeuille⁴ vertegenwoordigt, bij normale werktijden, aan maanden werk ca.. mnd.

Productiebelemmeringen:

Onze productie ondervindt thans: a) geen belemmeringen, b) wel belemmeringen als gevolg van onvoldoende vraag / tekort aan arbeidskrachten / te geringe capaciteit van de productie-installaties / andere oorzaken, nl.

Verwachting bedrijvigheid:

Vergeleken met de afgelopen maand zal het gemiddelde productieniveau in de komende 3 maanden (de invloed van feest- en vakantiedagen buiten beschouwing gelaten): toenemen / gelijk blijven / afnemen.

Verwachting buitenlandse afzet:

De buitenlandse afzet zal in het komende kwartaal: toenemen / vrijwel gelijk blijven / afnemen.

Verwachting personeelssterkte:

Onze personeelssterkte zal in het komend halfjaar naar verwachting: toenemen / vrijwel gelijk blijven / afnemen.

Verwachting toe- of afname personeelssterkte:

Bij toe- of afnemen (van de personeelssterkte) het percentage vermelden: ca. ...%.

Verwachting verkoopprijs:

Onze verkoopprijzen zullen in de komende 3 maanden: stijgen / vrijwel gelijk blijven / dalen.

Producentenvertrouwen

Het producentenvertrouwen is een samengestelde stemmingsindicator opgebouwd uit antwoorden op drie vragen van de Conjunctuurtest industrie. Het betreft hier de vragen over de door de ondernemers te verwachten bedrij-

² Bij incidentele toepassing van een meerploegenstelsel of overwerk, kan de bezettingsgraad meer dan 100% bedragen. Groot onderhoud kan tot een verlaging van de bezettingsgraad leiden.

³ De verhouding van de afzetprijs en/of kwaliteit van uw producten met die van andere aanbieders op de markt.

⁴ Orderportefeuille excl. Het reeds gerealiseerde deel aan onderhanden werk; incl. eventueel werk verbonden aan het op peil brengen van voorraden.

vigheid in de komende drie maanden, hun oordeel over de orderpositie en hun oordeel over de voorraden gereed product. Om dit in één kengetal naar buiten toe te kunnen brengen en daarnaast het verloop van de ontwikkeling van de industriële productie zo goed mogelijk te benaderen, wordt eerst het verschil tussen het percentage positieve en negatieve antwoorden zowel voor het seizoen als voor de lange termijn trend gecorrigeerd. Over de afgelopen 15 jaar heeft het CBS per vraag het vooruitlopen op de feitelijke ontwikkelingen gemeten. Op basis van deze gegevens worden de recente uitkomsten gewogen. De hieruit berekende uitkomst (producentenvertrouwen) geeft in één kengetal de stemming onder de ondernemers aan. Informatie: 070-3374362.

Consumentenprijsindex

De consumentenprijsindex heeft betrekking op alle goederen en diensten die huishoudens voor consumptie aanschaffen, excl. de verzekerde medische zorg. Zowel dagelijkse boodschappen als aankopen die minder vaak gedaan worden, zoals auto's en wasmachines horen hiertoe. Ook betalingen aan de overheid voor verleende diensten (schoolgelden, secretarieleges) en zogenaamde consumptiegebonden belastingen zijn in de index opgenomen. De voor deze index gevolgde prijzen zijn de constante prijzen, inclusief BTW. Informatie 045 - 5707487.

Consumentenvertrouwen

In het Consumentenconjunctuuronderzoek worden aan 1000 respondenten vijf vragen gesteld over de algemene economische situatie en de eigen financiële situatie. Van iedere vraag wordt het saldo van positieve en negatieve antwoorden in procenten van het totaal aantal antwoorden bepaald. Het 'Consumentenvertrouwen' wordt uitgedrukt als het rekenkundig gemiddelde van deze vijf saldi. De minimale waarde is dus -100; de maximale +100.

Economisch klimaat:

De ontwikkeling van het economisch klimaat wordt bepaald door twee vragen uit het Consumentenconjunctuuronderzoek over de algemene economische situatie in Nederland.

Koopbereidheid:

De ontwikkeling van de koopbereidheid wordt ontleend aan de antwoorden op drie vragen uit het Consumentenconjunctuuronderzoek naar de eigen financiële situatie, waaronder de vraag of de tijd gunstig wordt geacht grote aankopen te doen. Informatie: 045-5707487.

Energieverbruik

De som van aanvoer, winning en voorraadonttrekking, minus de afleveringen van energiedragers. Onder PJ (petajoule= 10¹⁵ joule) wordt een energiehoeveelheid verstaan die overeenkomt met 31,6 miljoen m³ aardgas. Informatie: 070-3374331.

Faillissementen

Het gaat bij de reeks Faillissementen om alle uitgesproken faillissementen, zowel van natuurlijke als van rechtspers-

sonen. De cijfers worden niet gecorrigeerd voor faillietverklaringen die later ten gevolge van verzet, hoger beroep of cassatie worden vernietigd. Informatie: 070-3375642.

Geregistreeerde werklozen

Onder de geregistreeerde werklozen worden de bij een arbeidsbureau ingeschreven personen verstaan van 15-64 jaar die niet meer dan twaalf uur per week werken, twaalf uur of meer willen werken en daarvoor beschikbaar zijn. Er is niet gecorrigeerd voor seizoensinvloeden. Informatie: 070-3375449.

Gezinsconsumptie

De reeksen van de gezinsconsumptie geven de bestedingen weer van gezinnen. Dit is inclusief de aankopen van buitenlandse toeristen in Nederland en exclusief de aankopen van Nederlanders in het buitenland. De bestedingen betreffen aankopen van voedings- en genotmiddelen, duurzame consumptiegoederen en overige goederen en diensten. Het gaat in de Industriemonitor om volumeontwikkelingen, dus gecorrigeerd voor prijsmutaties. De maandcijfers van de gezinsconsumptie laten soms grote fluctuaties zien doordat de cijfers niet voor koopdagen en seizoensinvloeden gecorrigeerd zijn. Het is verstandig hier bij de interpretatie van de ontwikkelingen rekening mee te houden. Informatie: 070-3374795.

Invoer van goederen en diensten

De invoer is gewaardeerd tegen cif-prijzen (cost, insurances, freight). Dat wil zeggen inclusief alle vracht- en assurantieprijzen die op het vervoer tot het punt van inkleding in Nederland betrekking hebben en exclusief invoerrechten, accijns op invoer en bijzondere verbruiksbelasting op auto's. Informatie: 070-3374795.

Omzet

Omzet betreft de factuurwaarde van de aan derden verkochte zelfvervaardigde of geassembleerde goederen en opbrengsten van diensten (exclusief: BTW, aan afnemers in rekening gebrachte accijnzen, verbruiksbelastingen, BPM op auto's en statiegelden). De gegevens worden verzameld bij bedrijven met minstens 20 werknemers. Informatie: 045-5706333.

Producentenprijzen industrie

De statistiek Producentenprijzen meet de prijzen die de producent of de importeur in rekening brengt aan de afnemers. De gevolgde prijzen zijn de gemiddelde maandprijzen exclusief BTW, af-fabriek, van de afgezette goederen. Voor de importprijzen is gebruik gemaakt van prijzen op cif-basis (cost, insurance, freight). Informatie: 070-3374710.

Productie-index

De productie-index geeft de volumeontwikkeling van de bruto toegevoegde waarde tegen factorkosten weer. De

cijfers zijn voor prijsinvloeden gecorrigeerd. Tevens vindt er een correctie plaats voor het aantal werkdagen in de betreffende maand. De cijfers betreffen dus de ontwikkeling van de gemiddelde dagproductie. Er wordt rekening gehouden met continudiensten. Voor de maandelijks productieontwikkelingen zijn ook seizoengecorrigeerde gegevens beschikbaar. Informatie: 070-3374788.

Uitvoer van goederen en diensten

De uitvoer van goederen is gewaardeerd tegen fob-prijzen (free-on-board). Dit is de waarde af-producent, vermeerderd met de handels- en vervoersmarges tot aan de Nederlandse grens. Onder de export zijn de goederen opgenomen die uit het Nederlandse vrije verkeer worden gebracht. Goederen die aan het buitenland zijn verkocht, maar nog niet geleverd, zijn niet als export beschouwd. Informatie: 070-3374795

Vacatures

Vacatures zijn arbeidsplaatsen waarvoor personeel wordt gezocht dat op korte termijn kan worden geplaatst. Tot en met het derde kwartaal van 1993 is het door het CBS gepubliceerde aantal vacatures van geheel Nederland exclusief die bij de overheid, het onderwijs, sociale werkplaatsen, uitzendbureaus en uitleenbedrijven. Vanaf het vierde kwartaal 1993 zijn alleen de vacatures bij de overheid en het onderwijs nog uitgesloten. Bij het aantal vervulde vacatures worden de vervallen vacatures meegerekend. Informatie: 070-3375449

Werkdagen

Aantal dagen in de maand verminderd met zaterdagen en zondagen alsmede algemeen erkende feestdagen

Standaard bedrijfsindeling

In vrijwel alle economische statistieken van het CBS worden de gegevens geordend naar economische activiteit. Dit gebeurt op basis van de standaard bedrijfsindeling. De industrie is onderverdeeld in verschillende bedrijfsklassen. De totale industrie omvat de SBI 15 tot en met 37. Hieronder staan de bedrijfsklassen genoemd behorend bij de verschillende branches zoals ze gegroepeerd zijn in de Industriemonitor. Informatie: 045-5706933.

<i>SBI</i>	<i>Rubriek in Industriemonitor</i>
	<i>Voedings- en genotmiddelenindustrie</i>
15	Voedingsmiddelen- en drankenindustrie
16	Tabakverwerkende industrie
	<i>Textiel-, kleding- en lederindustrie</i>
17	Textielindustrie
18	Kleding- en bontindustrie
19	Leer-, lederwaren- en schoenindustrie (excl. kleding)
	<i>Papier- en grafische industrie</i>
21	Papier(waren)- en karton(waren)industrie
22	Uitgeverijen, drukkerijen, reproductie van opgenomen media

	<i>Aardolie-, chemische-, rubber- en kunststofverwerkende industrie</i>	32	Audio-, video- en telecommunicatie-apparaten-industrie
23	Aardolie-, steenkoolverwerkende industrie	33	Overige machines en apparatenindustrie (incl. medische apparatuur)
24	Chemische industrie	34	Industrie van auto's, aanhangwagens en opleggers
25	Rubber- en kunststofverwerkende industrie	35	Overige transportmiddelenindustrie
	<i>Metaal- elektrotechnische en transportmiddelen-industrie</i>		<i>Hout-, bouwmaterialen en overige industrie</i>
27	Basismetalaalindustrie	20	Hout-, kurk-, rietwarenindustrie (excl. meubels)
28	Metaalproductenindustrie	26	Glas-, aardewerk-, cement-, kalkindustrie
29	Machine- en apparatenindustrie	36	Meubel- en overige industrie
30	Kantoormachine- en computerindustrie		
31	Elektrische machines en apparatenindustrie		